

TỔNG CỤC CHÍNH TRỊ
THƯ VIỆN QUÂN ĐỘI

TÀI LIỆU PHỤC VỤ NGHIÊN CỨU

CUỘC KHỦNG HOẢNG UKRAINA
SAU 10 NĂM NHÌN LẠI

(Lưu hành nội bộ)

HÀ NỘI, 11/2023

Chỉ đạo nội dung

Thượng tá, Thạc sỹ Mạc Thùy Dương

Tổ chức thực hiện

Phòng Thông tin - Thư mục - Máy tính

Biên tập

Trung tá, Thạc sỹ Trần Nữ Quế Phương

Sửa bản in

Trung tá QNCN Nguyễn Thị Thu Hà

Đại úy QNCN Nguyễn Thị Thu

Trình bày

Trung úy Nguyễn Văn Nam

MỤC LỤC

Lời nói đầu.....	4
I. Những dấu mốc đáng chú ý trong 10 năm cuộc khủng hoảng Ukraina.....	6
II. Ukraina - tâm điểm cuộc chiến giữa hai trật tự thế giới.....	49
Tài liệu tham khảo.....	76

LỜI NÓI ĐẦU

Cuộc khủng hoảng Ukraina bùng phát vào cuối năm 2013 đến nay vừa tròn 10 năm đã biến thành cuộc chiến tranh toàn diện giữa phương Tây do Mỹ đứng đầu chống lại Liên bang Nga với toan tính sẽ khiến Nga phải chịu thất bại chiến lược, sẽ lâm vào khủng hoảng toàn diện và tan rã. Bằng cách đó, Mỹ sẽ xóa bỏ được cản trở lớn nhất đối với tham vọng của Washington tiếp tục duy trì trật tự thế giới đơn cực hình thành sau Chiến tranh lạnh mà hiện nay đang đứng trước nguy cơ sụp đổ. Cuộc chiến tranh ủy nhiệm do Mỹ đứng đầu phương Tây đang tiến hành với tâm điểm ở Ukraina có tác động thay đổi căn bản cục diện chính trị thế giới.

Chính vì thế, Tổng thống V. Putin khẳng định, Nga không phải là bên châm ngòi cuộc chiến ở Ukraina mà chỉ là bên kết thúc cuộc chiến⁽¹⁾. Những dấu mốc đáng chú ý trong diễn biến của cuộc khủng hoảng Ukraina 10 năm qua đã minh chứng nhận định đó của Tổng thống Nga V. Putin.

⁽¹⁾ Путин назвал целью России положить конец развязанной Западом войне на Украине. <https://tass.ru/politika/18567313>

Nhằm giúp các đồng chí có thêm thông tin để hiểu hơn về toàn bộ diễn biến cuộc khủng hoảng trong 10 năm qua, trên cơ sở tổng thuật các nguồn tư liệu, Thư viện Quân đội biên soạn chuyên đề **“Cuộc khủng hoảng Ukraina sau 10 năm nhìn lại”**.

Thư viện Quân đội rất mong nhận được ý kiến đóng góp của Thủ trưởng và các đồng chí!

Mọi ý kiến xin gửi về:

Phòng Thông tin - Thư mục - Máy tính

Thư viện Quân đội

83 Lý Nam Đế - Cửa Đông - Hoàn Kiếm - Hà Nội.

Điện thoại: 069.554556

Email: thuvienquandoi@mail.bqp

thuvienquandoi@gmail.com

I. NHỮNG DẤU MỐC ĐÁNG CHÚ Ý TRONG 10 NĂM CUỘC KHỦNG HOẢNG UKRAINA

Ngày 26/11/2013, tại Diễn đàn đối tác Phương Đông ở Vilnius Tổng thống Ukraina Yanukovych quyết định tạm hoãn ký kết hiệp định liên kết Ukraina với Liên minh châu Âu (EU) và cho biết sẽ ký kết hiệp định này khi Ukraina hội tụ đủ điều kiện. Quyết định này của Tổng thống Yanukovych hoàn toàn phù hợp với chức trách của ông được Hiến pháp Ukraina quy định nhưng lại bị các lực lượng đối lập lợi dụng để châm ngòi cho các cuộc bạo loạn chính trị chống lại ông và buộc ông phải từ chức.

Ngày 1/12/2013, phe đối lập của Ukraina tổ chức cuộc biểu tình đông tới hàng chục ngàn người tại Quảng trường Độc lập ở trung tâm thủ đô Kiev bất chấp lệnh cấm biểu tình tại đây của Tòa án khu vực theo yêu cầu của chính quyền thành phố. Các thủ lĩnh đối lập Arseniy Yatsenyuk, Vitali Klitschko và Oleh Tyahnybok xuất hiện trên Quảng trường Độc lập, đi đầu đoàn tuần hành tràn qua trung tâm Kiev với

yêu sách đòi chính phủ từ chức. Hòa nhập với đoàn người biểu tình, Thứ trưởng Bộ Ngoại giao Mỹ Victoria Nuland trực tiếp xuống đường phân phát áo ấm và bánh mì cho những người biểu tình - một hành động can thiệp thô bạo vào tình hình chính trị của Ukraina.

Ngày 2/12/2013, Tổng thống Nga V. Putin lên án làn sóng biểu tình vi hiến trên đường phố tại thủ đô Kiev của Ukraina chống lại Tổng thống Yanukovych chỉ vì ông ta chưa ký thỏa thuận liên kết với EU với lý do chính đáng là Ukraina chưa đáp ứng các điều kiện hội nhập châu Âu. Thủ tướng Ukraina Azarov tuyên bố, các cuộc biểu tình tại thủ đô Kiev vượt tầm kiểm soát là trái pháp luật và có dấu hiệu của một cuộc đảo chính.

Ngày 3/12/2013, Tổng thống Ukraina Yanukovych thăm chính thức Trung Quốc. Trong chuyến thăm này, hai bên có ý định ký khoảng 20 văn kiện để làm sâu sắc hơn quan hệ đối tác chiến lược, mở rộng hợp tác về năng lượng, hàng không, nông nghiệp, nhân văn và các lĩnh vực khác. Theo đó, Trung Quốc sẽ đầu tư 8 tỷ USD để xây dựng cảng ở Biển Đen.

Ngày 17/12/2013, Tổng thống Ukraina Yanukovych thăm Nga và có cuộc hội đàm với Tổng thống V. Putin. Hai bên ký thỏa thuận hợp tác, theo đó Nga sẽ đầu tư vào trái phiếu Chính phủ của Ukraina trị giá 15 tỷ USD và giảm 1/3 giá khí đốt xuất khẩu sang Ukraina.

Ngày 17/1/2014. Tổng thống Yanukovych ký ban hành sửa đổi Luật hình sự Ukraina, theo đó qui định phạt tù từ 3-5 năm đối với những người xúc phạm và hủy hoại các đài kỷ niệm được xây dựng để tưởng nhớ những người đã chiến đấu chống phát xít trong Chiến tranh thế giới thứ hai. Theo luật chống biểu tình, nhà chức trách Ukraina sẽ phạt tù lên tới 5 năm đối với những đối tượng phong tỏa các tòa nhà công quyền.

Ngày 22/1/2014, Tổng thống Yanukovych gặp trực tiếp ba thủ lĩnh đối lập để giải quyết tình trạng bạo loạn trên các đường phố do bất đồng giữa chính phủ và những người biểu tình.

Ngày 28/1/2014, Thủ tướng Ukraina Azarov buộc phải đệ đơn từ chức để giải quyết một cách hòa bình cuộc khủng hoảng trên chính trường Ukraina. Tổng thống Yanukovych đề nghị trao chức Thủ tướng cho thủ lĩnh

Đảng Batkivshchyna đối lập Yatsenyuk và trao chức Phó Thủ tướng cho ông Klitschko, thủ lĩnh đảng UDAR đối lập. Tuy nhiên, hai thủ lĩnh trên vẫn không chấp nhận và yêu cầu Tổng thống Yanukovych từ chức.

Ngày 18/02/2014, khoảng 20.000 người biểu tình ở thủ đô Kiev tiến vào tòa nhà Quốc hội Ukraina đòi khôi phục lại bản Hiến pháp Ukraina năm 2004 đã từng bị Tòa án hiến pháp hủy bỏ sau khi ông Yanukovych được bầu làm tổng thống năm 2010. Cảnh sát ra sức ngăn chặn đoàn người biểu tình và cuộc đối đầu leo thang thành bạo loạn vũ trang. Theo đó, cảnh sát nổ súng bằng đầu đạn nhựa và sau đó là đạn thường, sử dụng lựu đạn cay để đẩy lùi hàng ngàn người biểu tình mang vũ khí tự chế và thuốc nổ. Người biểu tình đột nhập vào tổng hành dinh của Đảng Khu vực của Tổng thống Yanukovych và đốt cháy tòa nhà này. Trong tình thế đó, cảnh sát buộc phải xông vào khu trại chính của phe biểu tình, đốt cháy tổng hành dinh của các lực lượng đối lập. Ukraina trên bờ vực nội chiến.

Ngày 19/2/2014. Bộ Ngoại giao Nga ra tuyên bố về tình hình Ukraina, yêu cầu các thủ lĩnh đối lập ở Ukraina phải dừng ngay hành động bạo loạn gây đổ máu tại Kiev và chấp nhận đối thoại với chính quyền hợp pháp.

Ngày 21/2/2014. Tổng thống Yanukovych và ba nhà lãnh đạo đối lập gồm Klitschko, Yatsenyuk và Oleh Tyahnybok của Đảng Svoboda ký Thỏa thuận giải quyết khủng hoảng tại Dinh tổng thống ở thủ đô Kiev. Các nhà thương lượng trung gian châu Âu gồm Ngoại trưởng Đức Frank-Walter Steinmeier, Ngoại trưởng Ba Lan Radoslaw Sikorski, Ngoại trưởng Pháp Laurent Fabius cùng ký vào Thỏa thuận này. Các điểm chính của Thỏa thuận giải quyết khủng hoảng gồm: (1) Trong vòng 48 giờ sau khi ký Thỏa thuận sẽ ban hành đạo luật về khôi phục Hiến pháp năm 2004 bao gồm các điều khoản sửa đổi sẽ được thông qua và có hiệu lực; (2) Các bên ký kết cam kết thành lập liên minh và chính phủ đoàn kết dân tộc trong thời hạn 10 ngày sau khi khôi phục Hiến pháp năm 2004; (3) Sửa đổi Hiến pháp để cân bằng quyền lực giữa tổng thống, chính phủ và quốc hội; (4) Tổ chức bầu cử tổng thống trước thời hạn sau khi Hiến pháp mới được thông qua trước tháng 12/2014; (5) Điều tra các hành động bạo lực dưới sự kiểm soát của chính quyền, phe đối lập và Hội đồng châu Âu; (6) Chính quyền sẽ không thiết lập tình trạng khẩn cấp và các bên cam kết sẽ không sử dụng bạo lực; Quốc hội sẽ thông qua luật ân xá mới; giải tỏa tình trạng phong tỏa trên đường

phổ, công viên, quảng trường; vũ khí sở hữu trái phép sẽ được giao cho Bộ Nội vụ; Chính phủ chỉ sử dụng lực lượng bảo vệ an ninh để bảo vệ các công sở.

Ngày 22/2/2014, lực lượng đối lập bất ngờ xé bỏ Thỏa thuận giải quyết khủng hoảng và tiến hành cuộc đảo chính lật đổ Tổng thống Yanukovych bằng cách tiến hành cuộc họp bất thường của Quốc hội Ukraina để bỏ phiếu bãi bỏ tư cách tổng thống của ông với 328 phiếu thuận trên 340 phiếu.

Ngày 22/2/2014, Thứ trưởng Ngoại giao Mỹ Victoria Nuland công khai tuyên bố Mỹ đầu tư 5 tỷ USD cho chính quyền Kiev để “hỗ trợ nguyện vọng hướng đến các giá trị dân chủ kể từ khi Liên Xô sụp đổ và Ukraina tuyên bố độc lập⁽²⁾.”

Ngày 23/2/2014, ngay sau khi lật đổ Tổng thống Yanukovych, Quốc hội Ukraina bỏ phiếu bãi bỏ luật “Về những nguyên tắc cơ bản của chính sách ngôn ngữ nhà nước” có hiệu lực từ ngày 10/8/2012 xác định vị thế đặc biệt của tiếng Nga ở những khu vực có ít nhất 10% dân số sử dụng. Theo luật mới, tiếng Nga bị cấm sử dụng ở

Ukraina, trong khi người Nga chiếm 30% dân số Ukraina và tuyệt đại đa số dân Ukraina nói tiếng Nga⁽³⁾.

Ngày 25/2/2014, Bộ Ngoại giao Nga ra Tuyên bố về các sự kiện tại Ukraina, bày tỏ cực kỳ lo ngại trước sự diễn biến tình hình tại Kiev. Thỏa thuận về một giải pháp cho cuộc khủng hoảng tại Ukraina ký ngày 21/2/2014 không được thực hiện cho dù việc ký kết Thỏa thuận này được Ngoại trưởng các nước Đức, Ba Lan và Pháp cùng tham gia, còn Mỹ, EU và các cơ cấu quốc tế khác cũng hoan nghênh nội dung văn kiện này.

Ngày 28/02/2014, Bộ Ngoại giao Nga ra Tuyên bố về các sự kiện tại Ukraina, nêu rõ Thỏa thuận về giải pháp cho cuộc khủng hoảng tại Ukraina ký ngày 21/2/2014 đã không được các lực lượng đối lập thực hiện. Phía Nga tin tưởng rằng, chỉ có khuôn khổ hiến pháp đảm bảo được các lợi ích của toàn thể các lực lượng chính trị có trách nhiệm và tất cả các địa phương của Ukraina mới đáp ứng được hòa giải dân tộc và sự ổn định lâu dài.

Ngày 28/2/2014, tại thành phố Rostov, miền Nam nước Nga, Tổng thống Ukraina Yanukovych bị các lực

⁽²⁾ Госдеп: США вложили \$5 млрд в "поддержку демократии" на Украине. <https://ria.ru/20140422/1004886020.html>

⁽³⁾ Война на опережение как уничтожали русский язык на Украине. <https://ria.ru/20220610/yazyk-1790620757.html>

lượng đối lập phé truất xuất hiện công khai trước công chúng. Phát biểu trong cuộc họp báo, Tổng thống Yanukovych cho biết, ông sẽ "chiến đấu cho Tổ quốc" và nhấn mạnh bản thân đã buộc phải rời khỏi Ukraina để bảo toàn tính mạng. Trước đó, ngày 27/2/2014, phía Nga chấp nhận yêu cầu của Yanukovych về việc đảm bảo an ninh cho ông. Trong khi đó, chính quyền lâm thời Ukraina đã xếp ông Yanukovych vào danh sách truy nã quốc tế và buộc tội ông "thảm sát dân thường".

Ngày 01/3/2014, Hội đồng Liên bang (tức Thượng viện Nga) nhất trí thông qua yêu cầu của Tổng thống V. Putin triển khai lực lượng quân sự trên lãnh thổ Ukraina nhằm bảo vệ tài sản quân sự tại căn cứ hải quân Sevastopol ở Biển Đen và bảo vệ tính mạng của các công dân Nga đang bị đe dọa.

Ngày 3/3/2014, Bộ trưởng Ngoại giao Nga Sergey Lavrov ra tuyên bố rằng lời cảnh báo của Ngoại trưởng Mỹ John Kerry về sự can thiệp quân sự của Nga ở Ukraina là "mối đe dọa không thể chấp nhận được". Đối với vấn đề Crimea, cuộc sống và sự an toàn của cư dân Crimea đang bị đe dọa từ phía những kẻ dân tộc cực đoan. Do đó, các biện pháp mà Thượng viện Nga thông qua là hợp pháp. Bộ Ngoại

giao Nga cho biết, quyết định của phương Tây đình chỉ hoạt động của Nga tại Hội nghị G8 năm 2014 là vô căn cứ và có động cơ chính trị. Hội đồng Liên bang Nga cũng đề nghị Tổng thống V. Putin triệu hồi Đại sứ Nga tại Mỹ về nước để phản đối tuyên bố của Mỹ về chính sách của Nga về Ukraina. Nga cho rằng những lời đe dọa trừng phạt chỉ làm leo thang căng thẳng chứ không đem lại giải pháp cho cuộc khủng hoảng. Trước những cáo buộc của Ukraina và một số nước khác về việc Nga đã tăng cường thêm quân đồn trú ở Ukraina, phía Nga nhấn mạnh, số lượng quân nhân Nga tại Ukraina hiện tại còn ít hơn số lượng cho phép theo thỏa thuận về Hạm đội Biển Đen, theo đó Nga có quyền được duy trì số lượng quân lên đến 25.000 người.

Ngày 3/3/2014, Nga bắt đầu triển khai các biện pháp về kinh tế giúp Crimea. Thủ tướng Nga Medvedev yêu cầu nội các khẩn trương triển khai một gói viện trợ kinh tế dành cho khu vực này với mục tiêu bảo đảm Crimea có thể hoạt động mà không gặp bất cứ trở ngại nào. Thủ tướng Nga Medvedev ký Sắc lệnh xây một cây cầu nối liền Nga và Crimea đi qua eo biển Kerch với chi phí khoảng 3 tỷ USD.

Ngày 3/3/2014, Ngoại trưởng Anh William Hague tuyên bố, biến động chính trị hiện nay ở Ukraina là cuộc

khủng hoảng lớn nhất mà châu Âu phải đối mặt trong thế kỷ XXI. Ông cũng kêu gọi Nga và Ukraina tổ chức đàm phán, đồng thời khẳng định rằng tư cách thành viên của Nga trong nhóm G8 có thể bị hủy bỏ do cuộc khủng hoảng này.

Ngày 3/3/2014, phát biểu với báo giới tại Nhà Trắng, Tổng thống Mỹ Barack Obama cáo buộc Nga “đứng về phía sai của lịch sử” ở Ukraina, đồng thời nhắc lại quan điểm cho rằng Moscow sẽ phải trả giá đắt cho các hành động ở Ukraina và Mỹ đang cân nhắc các biện pháp trừng phạt kinh tế và ngoại giao nhằm cô lập Nga, đồng thời hối thúc Quốc hội Mỹ sớm thông qua gói viện trợ cho Ukraina.

Ngày 4/3/2014, Mỹ ngừng các cuộc đàm phán về thương mại và đầu tư với Nga. Lầu Năm Góc cũng thông báo Mỹ sẽ ngừng tất cả các hợp tác quân sự với Nga liên quan tới cuộc khủng hoảng ở Ukraina.

Ngày 4/3/2014, Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc họp phiên khẩn cấp bàn về tình hình căng thẳng tại Ukraina. Trong hai phiên trước đó, Liên hợp quốc đã không đưa ra bất cứ một quyết định nào mà chỉ kêu gọi các bên liên quan kiềm chế, đối thoại trực tiếp nhằm tránh những căng thẳng leo thang. Đại sứ Liên bang Nga tại Liên hợp quốc Churkin

thông báo tại phiên họp khẩn cấp của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc rằng ông Yanukovych đã gửi thư đến Tổng thống Nga V. Putin đề nghị Nga đưa quân vào khôi phục luật pháp và trật tự ở Ukraina. Ông Churkin đã chuyển các bản sao bức thư này đến tay các thành viên Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc tham dự cuộc họp.

Ngày 4/3/2014, Tổng thống Nga V. Putin có bài phát biểu lần đầu tiên kể từ khi cuộc khủng hoảng Ukraina nổ ra. Ông khẳng định, Nga chưa cần thiết phải gửi quân tới Ukraina và bảo lưu quyền được phép sử dụng mọi phương tiện để bảo vệ công dân và kiều dân Nga tại đông Ukraina. Ông gọi việc lật đổ Tổng thống Yanukovych là một cuộc đảo chính vi hiến và giành quyền lực bằng vũ trang. Theo Tổng thống V. Putin tuyên bố lựa chọn vũ lực ở Ukraina chỉ là giải pháp cuối cùng, loại trừ khả năng đối đầu quân sự trực tiếp giữa Nga và Ukraina vào thời điểm này.

Ngày 4/3/2014, Tổng thống Nga V. Putin và Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình có cuộc điện đàm về tình hình Ukraina, lập trường của hai bên là tương đồng. Hai nhà lãnh đạo nhất trí về định hướng hành động của Nga là giúp giảm căng thẳng tại Ukraina và bảo đảm an ninh cho các công dân nói tiếng Nga tại Ukraina.

Ngày 4/3/2014, Ukraina khởi động các cuộc đàm phán về hỗ trợ tài chính mà Mỹ và Quỹ tiền tệ quốc tế IMF dành cho Ukraina. Với sự ủng hộ của 280 trong tổng số 450 nghị sĩ, Quốc hội Ukraina phê chuẩn thỏa thuận vay 610 triệu Euro của EU nhằm bình ổn hệ thống tài chính. Theo thỏa thuận trên, EU sẽ chuyển khoản vay cho Ukraina theo đợt, trong đó đợt đầu khoảng 100 triệu Euro và Kiev phải hoàn trả toàn bộ khoản nợ trong vòng 15 năm. Đổi lại, Ukraina buộc phải tiến hành cải cách trong các lĩnh vực năng lượng, thương mại và tài chính. Tổng số nợ nước ngoài của Ukraina tính đến cuối năm 2013 là 80% GDP, tương đương 140 tỷ USD, trong đó nợ ngắn hạn là 65 tỷ USD, gấp 4 lần dự trữ vàng của Ukraina. Không chỉ vậy, do khủng hoảng chính trị, các nhà đầu tư nước ngoài đã rút vốn khỏi quốc gia này và chính phủ mới của Ukraina không còn cách nào khác ngoài giảm chi ngân sách. Ước tính, Ukraina cần khoảng 35 tỷ USD viện trợ để cải thiện nền kinh tế. Tuy nhiên con số mà Mỹ và EU hứa hẹn sẽ viện trợ cho Kiev đến thời điểm này mới chỉ 2,5 tỷ USD, tức là thấp hơn rất nhiều so với đề nghị viện trợ 35 tỷ USD mà chính phủ lâm thời tại Kiev đưa ra hay cam kết viện trợ 15 tỷ USD của Nga.

Ngày 4/3/2014, Thủ tướng Cộng hòa tự trị Crimea của Ukraina Aksyonov cho biết hầu hết các đơn vị quân đội Ukraina trên bán đảo này cam kết trung thành với chính quyền tự trị trong khi các quan chức địa phương đang tích cực để chuẩn bị cho một cuộc trưng cầu dân ý về quyền độc lập của khu vực này.

Ngày 4/3/2014, Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây dương (NATO) họp khẩn cấp để thảo luận tình hình Ukraina sau khi Ba Lan đề nghị tham vấn các đồng minh theo Điều 5 Hiệp ước thành lập NATO. Tổng Thư ký NATO Fogh Rasmussen cho rằng những diễn biến trong và xung quanh Ukraina có nguy cơ đe dọa các quốc gia thành viên NATO giáp biên giới Ukraina và có thể đe dọa an ninh và ổn định ở khu vực châu Âu-Đại Tây Dương.

Ngày 5/3/2014, sau cuộc gặp riêng với người đồng cấp Nga Lavrov, cũng như cuộc gặp chung cùng Ngoại trưởng Anh William Hague, Ngoại trưởng Đức Frank-Walter Steinmeier và Ngoại trưởng Pháp Laurent Fabius cho biết tất cả các bên đều nhất trí rằng điều quan trọng là nỗ lực giải quyết vấn đề thông qua đối thoại, tiếp tục đối đầu sẽ không mang lại lợi ích cho bất kỳ bên nào. Ngoại trưởng Nga Lavrov cho biết, ông và người đồng cấp Mỹ

nhất trí hỗ trợ người dân Ukraina thực hiện thỏa thuận ký ngày 21/2/2014.

Ngày 5/3/2014, trong cuộc họp đột xuất của EU về tình hình Ukraina diễn ra tại Brussels, các nhà lãnh đạo châu Âu không thể đi đến một quyết định thống nhất trong vấn đề trừng phạt Nga vì hành động của nước này tại Ukraina. Nhóm các nhà lãnh đạo “điều hòa” khẳng khái yêu cầu áp dụng “ngay lập tức” các biện pháp trừng phạt chống Nga cả về chính trị và kinh tế. Các quốc gia lên tiếng mạnh mẽ nhất gồm Thụy Sĩ, Ba Lan, Hungary và ba nước cộng hòa vùng Baltic.

Ngày 5/3/2014, Thông báo của Bộ Ngoại giao Ukraina cho biết, phái đoàn thăm tra của Tổ chức An ninh và Hợp tác châu Âu (OSCE) đã đến Ukraina, bắt đầu chương trình viếng thăm các cơ sở quân sự của các Lực lượng vũ trang Ukraina, Hạm đội Biển Đen của Nga đóng trên lãnh thổ nước Cộng hòa tự trị Crimea. Ngoài đại diện của một số thành viên OSCE như Estonia, Litva, Thụy Điển, Latvia, Phần Lan, Đan Mạch, Anh, Slovakia, Đức, Pháp, Hungary..., phái bộ lần này cũng có sự hiện diện của hai quan sát viên quân sự người Mỹ. Ngay sau động thái này, cùng ngày 5/3/2014, Thư kí Hội đồng Quốc phòng và An ninh Ukraina

Parubiy cho rằng Nga đang tiến hành che giấu lực lượng đã triển khai ở Crimea nhưng không thuộc biên chế Hạm đội Biển Đen với mục đích không để OSCE phát hiện. Ông Parubiy cũng cho biết, có nhiều bằng chứng cho thấy binh lính Nga đang hiện diện ở Crimea.

Ngày 6/3/2014, Quốc hội Cộng hòa tự trị Crimea bỏ phiếu nhất trí tách khỏi Ukraina và sáp nhập vào Liên bang Nga với các quyền của một chủ thể trực thuộc Liên bang Nga. Chính quyền Crimea yêu cầu Tổng thống Nga V. Putin xem xét đề nghị cho phép vùng lãnh thổ tự trị này gia nhập Liên bang Nga và đề nghị này sẽ được đưa ra trưng cầu ý dân vào ngày 16/3/2014.

Ngày 6/3/2014, EU và NATO họp khẩn cấp về tình hình ở Ukraina trong khi Tổng thống Yanukovych đề nghị Nga đưa quân vào khôi phục luật pháp và trật tự ở đất nước ông. Dưới sự chủ trì của Đại diện cấp cao EU phụ trách an ninh và chính sách đối ngoại Catherine Ashton, các Ngoại trưởng EU bày tỏ lo ngại về tình hình ở Ukraina, coi đây là cuộc khủng hoảng tồi tệ nhất tại châu Âu trong hơn hai thập kỷ qua, đồng thời kêu gọi Nga giảm căng thẳng ở Ukraina và rút quân khỏi nước Cộng hòa tự trị Crimea thuộc Ukraina nhằm tránh các biện pháp trừng phạt của EU.

Ngày 7/3/2014, cả Thượng viện, Hạ viện của Nga đều tuyên bố sẽ ủng hộ quyết định của Crimea, nếu vùng này thống nhất thông qua trưng cầu dân ý để sáp nhập vào Liên bang Nga.

Ngày 15/3/2014, phát biểu trong phiên họp Quốc hội Ukraina, quyền Tổng thống Ukraina Turchynov tuyên bố bắt đầu mở “chiến dịch chống khủng bố” tại khu vực phía bắc tỉnh Donetsk vì coi người dân ở đây là “các phần tử khủng bố”.

Ngày 16/3/2014, chính quyền Cộng hòa tự trị Crimea tổ chức trưng cầu dân ý dân về quyền tự quyết và tách ra khỏi Ukraina.

Ngày 17/3/2014, Crimea công bố kết quả cuối cùng của cuộc trưng cầu dân ý dân về việc sáp nhập vào Nga. Theo đó, gần 97% cử tri Crimea đã bỏ phiếu ủng hộ việc tách Cộng hòa tự trị này khỏi Ukraina, trở thành quốc gia có chủ quyền, đồng thời chuẩn bị gia nhập Liên bang Nga với tư cách là một chủ thể mới.

Ngày 18/3/2014, Tổng thống Nga V. Putin cùng đại diện Crimea và thành phố Sevastopol ký Hiệp ước về việc

Crimea và Sevastopol sáp nhập Liên bang Nga với tư cách chủ thể liên bang.

Ngày 20/3/2014, chỉ ít giờ sau khi Mỹ công bố các biện pháp trừng phạt bổ sung đối với Nga, EU phát lệnh cấm vận mới đối với 12 quan chức Nga, khiến tình hình cuộc khủng hoảng liên quan đến Ukraina thêm nóng.

Ngày 17/4/2014, Hội nghị bốn bên tại Geneva (Thụy Sĩ) gồm đại diện Nga, Mỹ, EU và chính phủ tạm quyền Ukraina nhất trí thông qua Tuyên bố chung xác định các bước đi cụ thể đầu tiên nhằm giảm căng thẳng tại Ukraina, với 7 nội dung chính: (1) Các bên tham gia hội nghị tại Geneva về tình hình Ukraina thống nhất các bước đi cụ thể đầu tiên nhằm giảm căng thẳng và khôi phục an ninh đối với tất cả các công dân; (2) Tất cả các bên cần tránh mọi hành động vũ lực, đe dọa hoặc khiêu khích, kiên quyết lên án và bác bỏ mọi biểu hiện quá khích, phân biệt chủng tộc hoặc không dung hòa về tôn giáo, bao gồm cả chủ nghĩa bài Do Thái; (3) Tất cả các nhóm vũ trang bất hợp pháp phải được giải giáp, toàn bộ các tòa nhà bị chiếm đóng trái phép phải được trả cho chủ sở hữu hợp pháp, tất cả các đường phố, quảng trường và các địa điểm công cộng khác bị chiếm đóng trái phép ở các thành phố và các điểm dân cư của Ukraina phải được giải phóng; (4) Lệnh ân xá sẽ bảo

đảm bảo cho tất cả những người biểu tình rời khỏi các tòa nhà, các công trình công cộng khác và giao nộp vũ khí, trừ những người phạm tội nghiêm trọng; (5) Các bên thống nhất phái bộ giám sát đặc biệt của Tổ chức An ninh và Hợp tác châu Âu (OSCE) cần đóng vai trò đi đầu trong hỗ trợ chính quyền Ukraina và các cộng đồng địa phương thực thi các biện pháp giảm căng thẳng ở các khu vực cần thiết nhất ngay trong những ngày tới. Mỹ, EU và Nga sẽ ủng hộ phái bộ này, bao gồm cả việc cử các quan sát viên; (6) Tiến trình cải cách hiến pháp đã được công bố phải toàn diện, minh bạch và có trách nhiệm. Quá trình này sẽ bao gồm việc nhanh chóng tổ chức đối thoại dân tộc rộng rãi và giải thích rõ ràng ở tất cả các vùng miền và khu vực bầu cử trên toàn Ukraina, đồng thời cho phép xem xét các ý kiến và sửa đổi công khai; (7) Các bên tham gia hội nghị nhấn mạnh tầm quan trọng của ổn định tình hình kinh tế và tài chính ở Ukraina, sẵn sàng thảo luận các biện pháp hỗ trợ bổ sung trong khuôn khổ thực thi các bước đi đã nêu.

Ngày 11/5/2014, các tỉnh Donetsk và Luhansk bắt đầu trưng cầu dân ý, với kết quả là có 89% người dân bỏ phiếu ủng hộ nền độc lập của khu vực này, chỉ có 10% phản đối. Sau khi công bố kết quả trưng cầu dân ý chính thức, toàn bộ binh sỹ quân đội Ukraina trên vùng lãnh thổ của

Donetsk và Luhansk bị xem là bất hợp pháp và bị coi là những kẻ xâm chiếm. Việc lập biên giới nhà nước và chính quyền quân sự sẽ được tiến hành sớm nhất có thể.

Ngày 25/5/2014, cuộc bầu cử Tổng thống Ukraina diễn ra theo đúng như dự kiến, với kết quả là ứng cử viên Poroshenko đắc cử tổng thống.

Ngày 19/6/2014, Tổng thống Ukraina Poroshenko thông qua Kế hoạch hòa bình bao gồm 14 điểm để giải quyết tình hình tại miền Đông đất nước với đại diện chính quyền hợp pháp các tỉnh Donetsk và Lugansk. Đáng lưu ý nhất trong các nội dung là những biện pháp khôi phục lại hoạt động bình thường của các cơ quan chính quyền địa phương, lập lại trật tự an ninh khu vực, giải giáp các lực lượng vũ trang bất hợp pháp, sửa đổi hiến pháp Ukraina theo hướng phi tập trung hóa quyền lực, miễn trách nhiệm hình sự cho những ai hạ vũ khí và không phạm trọng tội, bảo vệ tiếng Nga. Phần lớn luận điểm của bản Kế hoạch hòa bình của Tổng thống Ukraina Poroshenko đề xuất có ý nghĩa tối hậu thư.

Ngày 21/6/2014, Tổng thống Nga V. Putin tuyên bố ủng hộ quyết định của Tổng thống Ukraina Poroshenko

nhằm đạt được lệnh ngừng bắn tại miền Đông Nam Ukraina, cũng như ý định triển khai một số bước đi cụ thể nhằm đạt được một giải pháp hòa bình.

Ngày 23/6/2014, Hội nghị Ngoại trưởng các nước thành viên EU ra tuyên bố ủng hộ Kế hoạch hòa bình của Tổng thống Poroshenko.

Ngày 24/6/2014, Cộng hòa Nhân dân Donetsk, Cộng hòa Nhân dân Lugansk tuyên bố thành lập Liên bang Novorussia có Hiến pháp duy nhất áp dụng cho Cộng hòa Nhân dân Donetsk và Cộng hòa Nhân dân Lugansk.

Ngày 27/6/2014, Ukraina ký Hiệp định liên kết thương mại và kinh tế với EU. Sự kiện này được Tổng thống Poroshenko mô tả như là “ngày quan trọng nhất” đối với Ukraina kể từ sau khi tách khỏi Liên Xô cũ.

Ngày 8/7/2014, Tổng thống Ukraina Poroshenko thông qua kế hoạch "giải phóng đặc biệt" trong chuyến thăm chớp nhoáng tới thành phố Slavyansk, nơi quân đội Ukraina vừa giành lại quyền kiểm soát từ tay lực lượng đòi liên bang hóa ở miền Đông Donetsk.

Ngày 14/7/2014, Tổng thống Ukraina Poroshenko công bố giai đoạn mới trong “chiến dịch chống khủng bố” ở Đông-Nam Ukraina.

Ngày 17/7/2014, xảy ra thảm họa hàng không với chiếc máy bay MH17 của hãng hàng không Malaysia. Trong khi chưa thể xác định nguyên nhân tai nạn, Mỹ và các nước thành viên EU cáo buộc các lực lượng đòi liên bang hóa ở Đông-Nam Ukraina được Nga ủng hộ là bên “bắn rơi” chiếc máy bay này và ngay lập tức áp dụng đợt cấm vận mới nhằm vào Nga.

Ngày 6/8/2014, Tổng thống Nga V. Putin ký lệnh cấm nhập khẩu vào Nga nhiều mặt hàng nông nghiệp của những nước áp đặt biện pháp “trừng phạt” Nga.

Ngày 22/8/2014, đoàn xe vận tải của Nga tiến vào lãnh thổ Ukraina và chuyển động hướng về Lugansk đưa hàng cứu trợ đến với người dân địa phương đang chịu ảnh hưởng của hỏa lực từ lực lượng an ninh Ukraina. Dân quân tự vệ Cộng hòa Nhân dân Lugansk tự xưng tổ chức bảo vệ đoàn xe.

Ngày 22/8/2014, tại cuộc họp với Phó Tổng Thư ký Liên hợp quốc về các vấn đề chính trị Jeffrey Feltman ở

Kiev, ông Poroshenko thừa nhận, tình hình ở miền Đông không thể giải quyết được bằng các phương tiện quân sự.

Ngày 22/8/2014, Quốc hội Ukraina thông qua Đạo luật cấm vận kinh tế chống Nga, gồm 29 loại cấm vận kinh tế, trong đó có biện pháp cấm Nga chuyển khí đốt đi qua lãnh thổ Ukraina tới các nước châu Âu, chấm dứt mọi trách nhiệm kinh tế và tài chính của Ukraina đối với Nga... Đạo luật này được giới phân tích kinh tế là “Đạo luật tự sát kinh tế” của Ukraina.

Ngày 2/5/2014, chính quyền Kiev coi chính quyền hai tỉnh Donetsk và Lugansk là “các tổ chức khủng bố” và phát động “chiến dịch chống khủng bố” ở miền Đông Ukraina.

Tháng 2/2015, lực lượng vũ trang của Cộng hòa nhân dân Donetsk và Lugansk bao vây chặt lực lượng của Quân đội Ukraina gần 10.000 quân, buộc họ đứng trước nguy cơ bị tiêu diệt hoặc đầu hàng vô điều kiện. Để tránh cho Quân đội Ukraina thất bại nhục nhã ở Debaltsevo, Thủ tướng Đức Angela Merkel và Tổng thống Pháp Francois Hollande vội vã tiến hành các hoạt động ngoại giao con thoi tới Kiev và Moscow. Kết quả hoạt động ngoại giao con thoi này của nguyên thủ hai quốc gia đứng đầu Liên minh châu Âu và cũng

là lãnh đạo đồng bảo trợ cho chính quyền Ukraina và Cộng hòa nhân dân Donetsk và Lugansk ký kết Thỏa thuận Minsk.

Ngày 17/2/2015, trên cơ sở Thỏa thuận Minsk, Nga đề trình Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc dự thảo Nghị quyết về tình hình Ukraina và được Hội đồng thông qua các biện pháp thực thi Thỏa thuận Minsk để hóa giải cuộc khủng hoảng Ukraina, trong đó ghi nhận tôn trọng đầy đủ chủ quyền và sự toàn vẹn lãnh thổ của Ukraina. Nghị quyết này đã hoàn toàn bác bỏ mọi luận điệu của các nước phương Tây và chính quyền Kiev về cái gọi là “Nga xâm lược Ukraina” bởi chính Moscow chứ không phải quốc gia nào khác luôn tôn trọng chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ của Ukraina và chủ trương đó đã được Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc ghi nhận thành nghị quyết.

Thỏa thuận Minsk có ý nghĩa lịch sử to lớn đối với tương lai của Ukraina.

Một là, khẳng định tôn trọng đầy đủ chủ quyền và sự toàn vẹn lãnh thổ của Ukraina không bao gồm Crimea đã sáp nhập về Nga. Crimea là lãnh thổ thiêng liêng của nước Nga đã từng bị chuyển giao bất hợp pháp cho Ukraina thì nay phải thuộc về Nga. Hơn nữa, việc Crimea trở về Nga là

hệ quả của chính sách sai lầm bài Nga của chính quyền Ukraina sau cuộc đảo chính phi pháp ngày 21/02/2014. Sau cuộc đảo chính này, chính quyền mới do các lực lượng tân phát xít kiểm soát đã tuyên bố “người Nga ở Ukraina không phải là người mà là rác sinh học cần phải bị tiêu diệt.

Hai là, các bên bày tỏ sự tin tưởng chắc chắn rằng cuộc khủng hoảng ở Ukraina chỉ có thể được giải quyết thông qua các giải pháp hòa bình thông qua việc thực hiện gói các biện pháp thực thi Thỏa thuận hòa bình Minsk. Tuyên bố này vừa khẳng định Nga không có ý đồ xâm lược Ukraina, vừa bác bỏ mọi khả năng của Mỹ tiếp tục viện trợ vũ khí nóng cho Quân đội Ukraina và ngăn chặn cuộc nội chiến ở quốc gia này leo thang thành một cuộc chiến tranh toàn diện.

Ba là, Tuyên bố chung của lãnh đạo bốn nước Nga, Pháp, Đức và Ukraina, gọi tắt là Bộ tứ Normandy, thể hiện quan điểm sẽ cam kết xây dựng không gian kinh tế và nhân đạo chung từ Đại Tây Dương tới Thái Bình Dương trên cơ sở tôn trọng đầy đủ luật quốc tế và các nguyên tắc của Tổ chức An ninh và Hợp tác châu Âu. Nội dung này mở ra triển vọng cải thiện quan hệ giữa Liên minh châu Âu và Nga hướng tới xây dựng không gian kinh tế thống nhất trên

lục địa Á-Âu trên cơ sở liên kết Liên minh Á-Âu với Liên minh châu Âu vì sự phát triển ổn định và thịnh vượng của Nga và các quốc gia châu Âu.

Bốn là, yêu cầu ngừng bắn toàn diện và ngay lập tức tại các khu vực thuộc các tỉnh Donetsk và Lugansk của Ukraina, tạo điều kiện để tìm giải pháp chính trị cho cuộc khủng hoảng Ukraina.

Năm là, chính quyền Kiev và hai tỉnh Donetsk và Lugansk sẽ bắt đầu đối thoại về phương thức tiến hành các cuộc bầu cử địa phương phù hợp với Luật Ukraina và Đạo luật Ukraina quy định tạm thời quyền tự quản địa phương ở các khu vực miền Đông Ukraina, sẽ trao quyền độc lập tự trị nhiều hơn cho hai tỉnh Donetsk và Lugansk. Để trao quyền tự chủ cho hai tỉnh Donetsk và Lugansk, đến cuối năm 2015, chính quyền Kiev sẽ phải sửa đổi Hiến pháp Ukraina.

Sáu là, rút tất cả các đơn vị vũ trang, phương tiện quân sự nước ngoài cũng như lính đánh thuê khỏi lãnh thổ Ukraina dưới sự giám sát quốc tế và giải giáp tất cả các nhóm vũ trang bất hợp pháp. Điều này rất quan trọng đối với việc lập lại hòa bình ở

Ukraina vì vào thời điểm đó ở Ukraina đang hiện diện đội quân đánh thuê của Liên minh quân sự Bắc Đại Tây Dương.

Như vậy, nếu chính quyền Kiev thực hiện nghiêm túc Thỏa thuận Minsk, Ukraina sẽ tiếp tục phát triển trong hòa bình và là cầu nối giữa Nga và các nước châu Âu để xây dựng không gian kinh tế, chính trị, an ninh thống nhất, đem lại lợi ích cho Nga và tất cả các quốc gia trên châu lục này. Tuy nhiên, chính quyền Kiev với sự hậu thuẫn của Mỹ đã xé bỏ Thỏa thuận Minsk. Về sau, chính cựu Thủ tướng Đức Angela Merkel, cựu Tổng thống Pháp Hollande và cựu Tổng thống Ukraina Poroshenko xác nhận rằng Thỏa thuận Minsk chỉ là một chiêu trò “câu giờ”. Từ năm 2015 đến năm 2022, chính quyền Kiev không thực hiện Thỏa thuận Minsk, liên tục pháo kích vào lãnh thổ Cộng hòa Nhân dân Donetsk và Cộng hòa Nhân dân Lugansk, sát hại gần 14.000 người kể từ năm 2014. Trong khi đó, Chính phủ Liên bang Nga đã gửi lên Liên hợp quốc 3000 trang tài liệu thu thập bằng chứng về tội ác của chính quyền tân phát xít ở Kiev đối với người Nga ở miền Đông Ukraina nhưng các cơ quan chuyên trách của Liên hợp quốc đã phớt lờ. Trong khi đó, Mỹ coi Ukraina là “đồng minh ngoài NATO” và tiến hành hơn 10 cuộc tập trận chung trên lãnh thổ Ukraina theo

kịch bản chống Nga. Năm 2020, NATO đứng đầu 40 quốc gia tiến hành cuộc tập trận trên Biển Đen theo kịch bản giúp Ukraina “giải phóng Crimea”. Vì thế, Tổng thống Nga V. Putin đã nhiều lần tuyên bố việc Mỹ kết nạp Ukraina vào NATO là “lấn ranh đỏ” không được vượt qua.

Ngày 19/02/2019, Tổng thống Ukraina P. Poroshenko ký dự luật sửa đổi hiến pháp theo hướng đưa Ukraina gia nhập EU và NATO.

Ngày 25/3/2021, Tổng thống Zelensky ký sắc lệnh ban hành quyết định của Hội đồng An ninh và Quốc phòng Quốc gia phê duyệt Chiến lược an ninh quốc gia của Ukraina. Trong đó xác định mục tiêu chiến lược đưa Ukraina hội nhập không gian châu Âu-Đại Tây Dương và trở thành thành viên NATO. Ngoài ra, chiến lược còn xác định các mục tiêu và ưu tiên trong chính sách của nhà nước, bao gồm cả việc chấm dứt “sự chiếm đóng tạm thời” của Nga đối với Crimea.

Ngày 15/12/2021 Bộ Ngoại giao Nga trao cho phía Mỹ và NATO toàn văn dự thảo hai Hiệp ước bảo đảm an ninh Nga-Mỹ và Hiệp định bảo đảm an ninh NATO-Nga.

Ngày 17/12/2021, Nga công bố toàn văn nội dung dự thảo Hiệp ước bảo đảm an ninh Nga-Mỹ và Hiệp định bảo đảm an ninh NATO-Nga và đề nghị Mỹ cùng với NATO tiến hành đàm phán để chính thức ký kết các văn kiện có giá trị ràng buộc về pháp lý.

Từ ngày 10 đến ngày 12/1/2022, diễn ra các cuộc đàm phán Nga-Mỹ ở Geneve, Nga-NATO ở Brussels và Nga-Tổ chức An ninh và Hợp tác châu Âu ở Vienne về Hiệp ước bảo đảm an ninh Nga-Mỹ và Hiệp định bảo đảm an ninh NATO-Nga. Theo phía Nga, cơ sở pháp lý của hai văn kiện này là Hiến chương Liên hợp quốc; Tuyên bố năm 1970 về các nguyên tắc luật pháp quốc tế quy định quan hệ hữu nghị và hợp tác giữa các quốc gia theo Hiến chương Liên hợp quốc; Tuyên bố Helsinki năm 1975 của OSCE; Tuyên bố Manila năm 1982 về giải quyết hòa bình các tranh chấp quốc tế; Hiến chương về an ninh châu Âu năm 1999; Định ước cơ bản về quan hệ hợp tác và an ninh giữa Nga và NATO ký năm 1997. Trong các văn kiện này xác định một nguyên tắc rất cơ bản trong quan hệ quốc tế là các quốc gia có quyền lựa chọn liên minh để bảo đảm an ninh quốc gia của mình nhưng không được gây phương hại tới an ninh của các quốc gia khác.

Dự thảo Hiệp ước bảo đảm an ninh Nga-Mỹ đưa ra yêu cầu đối với Mỹ và yêu cầu đối với cả hai bên. Yêu cầu đối với Mỹ gồm: (1) Mỹ không tiếp tục mở rộng NATO về phía Đông và không kết nạp các nước đã từng là thành viên của Liên Xô trước đây vào NATO; (2) Mỹ không thiết lập căn cứ quân sự ở các nước đã từng là thành viên của Liên Xô trước đây nhưng hiện nay chưa phải là thành viên NATO, không sử dụng cơ sở hạ tầng của những quốc gia này để tiến hành các hoạt động quân sự và cũng không hợp tác quân sự với những quốc gia này.

Yêu cầu chung đối với cả Mỹ và Nga (gọi là các bên): (1) Các bên không sử dụng lãnh thổ của nước khác để chuẩn bị hoặc tiến hành các hành động tấn công quân sự nhằm vào nhau; (2) Các bên không tiến hành các cuộc tập trận quân sự với kịch bản sử dụng vũ khí hạt nhân và cũng không tạo điều kiện cho các nước phi hạt nhân sử dụng loại vũ khí này; (3) Các bên cam kết không triển khai các lực lượng quân sự và vũ khí ở những khu vực có thể bị bên kia coi là mối đe dọa đối với an ninh quốc gia của họ, kể cả trong khuôn khổ nghĩa vụ đã cam kết với các tổ chức quốc tế, các đồng minh, hoặc các liên minh quân sự; (4) Các bên hạn chế máy bay ném bom hạng nặng được trang bị vũ khí

hạt nhân cũng như vũ khí thông thường hoạt động ở những khu vực bên ngoài không phận quốc gia mà từ đó có thể tấn công các mục tiêu trên lãnh thổ của nhau; (5) Các bên hạn chế sự hiện diện của tàu chiến ở những khu vực bên ngoài lãnh hải quốc gia mà từ đó có thể tấn công các mục tiêu trên lãnh thổ của nhau; (6) Các bên cam kết không triển khai vũ khí hạt nhân ở nước ngoài, đồng thời thu hồi số vũ khí hạt nhân đã được triển khai ở nước ngoài và dỡ bỏ các cơ sở hạ tầng được sử dụng cho việc triển khai vũ khí hạt nhân bên ngoài lãnh thổ của mỗi bên; (7) Các bên không triển khai vũ khí và lực lượng ở những khu vực mà bên kia coi đó là mối đe dọa đối với an ninh quốc gia của họ; (8) Các bên không triển khai tên lửa tầm trung và tầm ngắn ở nước ngoài và ở những khu vực có thể tấn công các mục tiêu trên lãnh thổ của nhau⁽⁴⁾.

Dự thảo Hiệp định bảo đảm an ninh NATO-Nga đưa ra yêu cầu đối với NATO và yêu cầu đối với cả hai bên. Yêu cầu đối với NATO gồm: (1) NATO không tiếp tục mở rộng, bao gồm không kết nạp Ukraina và Gruzia

⁽⁴⁾ Договор между Российской Федерацией и Соединенными Штатами Америки о гарантиях безопасности.
https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790818/?fbclid=IwAR2xgHgCFRZc9tDBw6KTFvwfThNLuc8J7XsqJbQm22VNpiAJrAshwe4hCco

làm thành viên; (2) NATO không tiến hành các hành động quân sự ở Ukraina, ở Đông Âu, khu vực bên ngoài Kavkaz và Trung Á; (3) NATO không triển khai lực lượng quân sự và vũ khí bên ngoài những nước Đông Âu mà liên minh này đã từng hiện diện ở đó trước tháng 5/1997 (nghĩa là những nước được kết nạp vào NATO trước năm 1997) là thời điểm các bên ký Định ước Nga-NATO, ngoại trừ những trường hợp khác khi có được sự đồng thuận của Nga và các thành viên NATO.

Yêu cầu đối chung với cả NATO và Nga (gọi là các bên): (1) Các bên cam kết sẽ không triển khai tên lửa tầm trung và tầm ngắn ở những khu vực được coi là có thể tấn công các mục tiêu lãnh thổ của nhau; (2) Các bên thỏa thuận giải quyết mọi tranh chấp bằng biện pháp hòa bình và hạn chế sử dụng vũ lực; (3) Các bên cam kết không tạo ra các điều kiện mà bên kia có thể coi là mối đe dọa đối với an ninh quốc gia của họ; Nga và NATO không coi nhau là đối thủ; (4) Các bên không tiến hành các cuộc tập trận và các hoạt động quân sự có quy mô lực lượng lớn hơn lữ đoàn trong các khu vực biên giới đã được thỏa thuận trước, đồng thời thường xuyên trao đổi thông tin về các cuộc diễn tập

quân sự; (5) Các bên thống nhất thiết lập đường dây liên lạc để có thể liên hệ trong tình huống khẩn cấp⁽⁵⁾.

Đánh giá các yêu cầu của Nga đề ra trong Hiệp ước an ninh Mỹ-Nga và Hiệp định an ninh NATO-Nga, Thứ trưởng Bộ Ngoại giao Nga Sergey Ryabkov cho biết, Nga không có ý định mặc cả hay thỏa hiệp với Mỹ và NATO về các điều khoản đưa ra trong dự thảo hai văn kiện này. Nghĩa là, Mỹ và NATO chỉ có thể trả lời theo một trong hai phương án “chấp nhận” hoặc “không chấp nhận”.

Ngày 21/12/2021, tại Hội nghị mở rộng của Bộ Quốc phòng Nga, Tổng thống V. Putin cho biết, những yêu cầu bảo đảm an ninh của Nga trong bản dự thảo Hiệp ước bảo đảm an ninh Nga-Mỹ và Hiệp định bảo đảm an ninh NATO-Nga được đưa ra trong bối cảnh NATO tăng cường hoạt động và đưa căn cứ quân sự tới sát biên giới của Nga, đe dọa an ninh quốc gia của Nga. Tổng thống V. Putin nhấn mạnh, những yêu cầu của Nga hoàn toàn không phải là “tối hậu thư” như giới phân tích ở phương Tây đánh giá mà là yêu cầu bảo đảm an ninh hoàn toàn chính đáng và minh bạch nhằm xây dựng

⁽⁵⁾ Проект соглашения о гарантиях безопасности между Россией и НАТО, https://ria.ru/20220112/bezopasnost_nato-1767349909.html, ngày 12/1/2022

cấu trúc an ninh chung ổn định và bền vững ở châu Âu. Theo Tổng thống V. Putin Mỹ và NATO cần hiểu rằng, Nga không còn đường lùi và sẽ có biện pháp kỹ thuật-quân sự để đáp trả kiên quyết và mau lẹ trước những bước đi không thân thiện của đối phương⁽⁶⁾.

Ngày 4/2/2022, trong cuộc gặp Tổng thống Pháp Emmanuel Macron, Tổng thống Nga V. Putin đề nghị người đồng cấp Pháp thuyết phục chính quyền Kiev thực hiện Thỏa thuận Minsk để giải quyết cuộc khủng hoảng Ukraina bằng giải pháp chính trị để tránh một cuộc xung đột quân sự.

Ngày 17/2/2022, Tổng thống Ukraina Zelensky chính thức tuyên bố hoàn toàn bác bỏ Thỏa thuận Minsk, cũng đồng nghĩa với việc bác bỏ Nghị quyết của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc về Ukraina.

Ngày 21/2/2022, Tổng thống V. Putin tuyên bố chính thức công nhận Cộng hòa Nhân dân Donetsk (DPR) và Cộng hòa Nhân dân Lugansk (LPR) tự xưng trong phạm vi

⁽⁶⁾ *Имеем полное право обеспечить безопасность и суверенитет России»: о чём Путин говорил на заседании коллегии Минобороны.* <https://russian.rt.com/world/article/941152-putin-shoigu-kollegiya-minoborony>

biên giới của khu vực Donetsk và Lugansk, đồng thời ký cùng với lãnh đạo DPR và LPR ký Hiệp ước hữu nghị và tương trợ lẫn nhau giữa Nga với DPR và LPR. Hội đồng Liên bang Nga phê chuẩn việc sử dụng lực lượng vũ trang Nga ở nước ngoài.

Ngày 24/2/2022, đáp ứng lời kêu gọi của chính quyền DPR và LPR, Tổng thống Nga V. Putin tuyên bố phát động chiến dịch quân sự đặc biệt ở Ukraina nhằm ba mục tiêu bảo vệ người dân chống lại thảm họa diệt chủng từ chính quyền Kiev, phi phát xít hóa nhà nước Ukraina và phi quân sự hóa Ukraina nhằm mục đích cuối cùng là vô hiệu hóa nguy cơ đe dọa an ninh quốc gia của Nga.

Ngày 2/3/2022, Đại hội đồng Liên hợp quốc thông qua nghị quyết được 141 quốc gia ủng hộ nhưng không có giá trị ràng buộc pháp lý yêu cầu Nga ngừng sử dụng vũ lực ngay lập tức.

Ngày 24/3/2022, Đại hội đồng Liên hợp quốc thông qua nghị quyết không ràng buộc được 140 phiếu ủng hộ và 5 phiếu chống của Nga, Syria, Triều Tiên, Eritrea và Belarus và 38 quốc gia bỏ phiếu trắng yêu cầu Nga lập tức ngừng hoạt động quân sự ở Ukraina và kêu gọi cộng đồng

quốc tế tăng cường viện trợ nhân đạo cho Ukraina. Nghị quyết yêu cầu tiếp cận viện trợ, bảo vệ dân thường ở Ukraina và chỉ trích Nga đã tạo ra một tình huống nhân đạo "thảm khốc" khi tiến hành chiến dịch đặc biệt ở Ukraina.

Từ ngày 24/2/2022 đến nay, cùng với các biện pháp cấm vận Nga sau khi Moscow sáp nhập Crimea từ năm 2014, Mỹ, EU và các đồng minh và đối tác của Mỹ đã áp đặt gần 14.000 biện pháp cấm vận Nga với toan tính làm cho nền kinh tế Nga sụp đổ.

Ngày 15/4/2022, sau bốn vòng đàm phán, Nga và Ukraina đạt được thỏa thuận về Hiệp ước hòa bình, trong đó xác định các quốc gia sẽ công nhận, tôn trọng và đảm bảo vị thế của Ukraina là một quốc gia trung lập vĩnh viễn, không gia nhập NATO; Nga, Mỹ, Pháp, Anh và Trung Quốc sẽ bảo đảm an ninh cho Ukraina, còn Ukraina cam kết sẽ không thực hiện các hoạt động đi ngược lại quy chế pháp lý quốc tế về tính trung lập vĩnh viễn". Phụ lục của dự thảo Hiệp ước nêu rõ số lượng thiết bị quân sự mà Lực lượng vũ trang Ukraina có thể sử dụng. Tuy nhiên, về sau, theo chỉ đạo của Mỹ, Tổng thống Ukraina V. Zelensky đã bác bỏ thỏa thuận này.

Ngày 14/6/2022, Tổng thống Mỹ Joe Biden tuyên bố, Mỹ sẽ làm cho Nga thất bại chiến lược ở Ukraina⁽⁷⁾.

Ngày 16/7/2022, một giai đoạn mới của luật “Về đảm bảo chức năng của tiếng Ukraina là ngôn ngữ nhà nước” quy định nhân viên của các cơ quan chính phủ, giáo dục, khoa học, truyền thông và những đối tượng khác sẽ bị phạt tiền nếu sử dụng tiếng Nga⁽⁸⁾.

Ngày 22/7/2022, Nga, Ukraina, Thổ Nhĩ Kỳ và Liên hợp quốc ký thỏa thuận về việc nối lại hoạt động xuất khẩu ngũ cốc cho các thị trường quốc tế qua Biển Đen để giúp xoa dịu cuộc khủng hoảng lương thực toàn cầu. Phát biểu sau khi thỏa thuận được ký kết, các quan chức cấp cao Liên hợp quốc bày tỏ hy vọng thỏa thuận sẽ được thực thi đầy đủ trong những tuần tới và khôi phục lượng ngũ cốc xuất khẩu về mức trước khi xảy ra xung đột là 5 triệu tấn/tháng.

Ngày 22/8/2022, Đại sứ Ukraina tại Kazakhstan Pyotr Vrublevsky tuyên bố rằng mục tiêu của Ukraina là “giết càng nhiều người Nga càng tốt”. Bình luận về tuyên

⁽⁷⁾ Байден назвал целью США стратегический провал России на Украине.

<https://www.rbc.ru/politics/14/07/2022/62d04a419a794724765299f6>

⁽⁸⁾ На Украине запретили русский язык. <https://news.ru/europe/na-ukraine-zapretili-russkij-yazyk/>

bố này, người phát ngôn chính thức của Bộ Ngoại giao Nga Maria Zakharova cho rằng chỉ có đại sứ của một chính quyền phát xít mới có thể tuyên bố như vậy. Bà lưu ý, từ năm 2014 đến năm 2023, chế độ tân phát xít ở Kiev đã âm thầm tàn sát hàng ngàn người Nga và giờ đây họ bắt đầu công khai nói về ý định của mình. Tổng thống Nga V. Putin kêu gọi dập tắt ngay các biểu hiện của chủ nghĩa tân phát xít, bài Nga và phân biệt chủng tộc. Ông nhấn mạnh rằng thế giới không nên quên những bài học về thảm kịch khủng khiếp mà chủ nghĩa phát xít đã gây ra cho nhân loại trong thế kỷ XX⁽⁹⁾.

Ngày 21/9/2022, Tổng thống Nga V. Putin quyết định động viên từng phần, đồng thời lưu ý rằng lệnh động viên này chỉ áp dụng với những quân nhân dự bị, còn các quân nhân hợp đồng sẽ được gia hạn cho tới khi chấm dứt lệnh động viên. Trong vai trò Tổng Tư lệnh các lực lượng vũ trang Liên bang Nga, Tổng thống V. Putin tuyên bố Nga sẽ sử dụng mọi phương tiện có thể để bảo vệ lãnh thổ của mình.

⁽⁹⁾ Украинский посол в Казахстане рассказал о цели «убивать больше русских». <https://t.me/izvestia>

Ngày 30/9/2022, trên cơ sở kết quả trưng cầu ý dân, Tổng thống V. Putin ký sắc lệnh sáp nhập Cộng hòa Nhân dân Donetsk, Cộng hòa Nhân dân Lugansk và hai tỉnh Kherson và Zaporozhia về Nga. Theo Tổng thống Nga V. Putin, việc sáp nhập 4 khu vực này về Nga "là ý nguyện của hàng triệu người" và đó là "quyền tối cao" của họ được nêu trong Hiến chương Liên hợp quốc. Tổng thống Nga V. Putin tiếp tục kêu gọi Ukraina chấm dứt ngay lập tức mọi hành động quân sự và cuộc chiến mà họ đã châm ngòi từ cuộc đảo chính trong tháng 2/2014. Đồng thời, Nga triển khai hoạt động xây dựng các công trình phòng thủ vững chắc để bảo vệ 4 vùng vừa sáp nhập về Nga.

Ngày 30/9/2022, Tổng thống Ukraina Zelensky ký sắc lệnh loại trừ mọi khả năng đàm phán với Nga khi V. Putin vẫn nắm quyền. Chiến sự leo thang quyết liệt.

Ngày 15/11/2022, qua video trước các nhà lãnh đạo G20 ở Bali (Indonesia) Tổng thống Ukraina Zelensky trình bày kế hoạch hòa bình gồm 10 điểm nhằm chấm dứt cuộc xung đột Nga-Ukraina. Trong đó, điểm then chốt là Nga phải rút quân đội ra khỏi Ukraina và chấm dứt chiến sự, trả lại lãnh thổ cho Ukraina như năm 1991.

Ngày 24/2/2023, Bộ Ngoại giao Trung Quốc công bố lập trường 12 điểm về giải quyết cuộc xung đột Nga-Ukraina. Trong đó nhấn mạnh: “Xung đột và chiến tranh không mang lại lợi ích cho ai. Tất cả các bên phải giữ lý trí và kiềm chế, tránh thổi bùng ngọn lửa và làm trầm trọng thêm căng thẳng. Tất cả các bên cần ngăn chặn kịch bản khủng hoảng ngày càng xấu đi hoặc thậm chí vượt khỏi tầm kiểm soát. Cần tránh sử dụng vũ khí hạt nhân và chiến tranh hạt nhân, phản đối việc phát triển, sử dụng vũ khí sinh học và hóa học của bất kỳ quốc gia nào trong bất kỳ hoàn cảnh nào. Giữ ổn định chuỗi cung ứng và công nghiệp. Tất cả các bên cần nghiêm túc duy trì hệ thống kinh tế thế giới hiện tại và phản đối việc sử dụng nền kinh tế thế giới làm công cụ hoặc vũ khí phục vụ mục đích chính trị; kêu gọi cộng đồng quốc tế nỗ lực chung để giảm thiểu tác động lan rộng của khủng hoảng; ngừng các biện pháp trừng phạt đơn phương trái phép của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc; khuyến khích mọi biện pháp xoa dịu khủng hoảng nhân đạo theo các nguyên tắc trung lập, không thiên vị và không nên bị chính trị hóa.

Ngày 4/6/2023, được sự ủng hộ toàn diện của Mỹ, NATO và EU, Ukraina phát động chiến dịch phản công nhằm

giành lại bán đảo Crimea và bốn khu vực đã sáp nhập về Nga. Về cơ bản, chiến dịch phản công của Ukraina đã thất bại.

Ngày 15/6/2023, Mykhailo Podolyak - Cố vấn cho Chánh văn phòng Tổng thống Ukraina, cho biết kế hoạch của chính quyền Kiev là giết số lượng người Nga tối đa. Theo ông, chỉ sau đó Kiev mới đàm phán⁽¹⁰⁾.

Ngày 11/7/2023, Hội nghị thượng đỉnh NATO ra tuyên bố sẽ kết nạp Ukraina khi các nước thành viên đồng ý và các điều kiện được đáp ứng và Ukraina sẽ được phép bỏ qua yêu cầu thực hiện Kế hoạch hành động thành viên nhằm loại bỏ rào cản trên con đường gia nhập NATO.

Tính đến ngày 23/9/2023, tổng số tiền của Mỹ viện trợ cho Ukraina kể từ khi Nga bắt đầu chiến dịch quân sự đặc biệt đã vượt quá 100 tỷ USD, trong đó có 42 tỷ USD vũ khí⁽¹¹⁾. Còn tổng số tiền của EU viện trợ cho Ukraina kể từ

khi Nga bắt đầu chiến dịch quân sự đặc biệt là 90 tỷ USD, trong đó 27 tỷ USD vũ khí⁽¹²⁾.

Ngày 16/10/2023, trong cuộc phỏng vấn của Tập đoàn Truyền thông Trung Quốc, Tổng thống Nga V. Putin cho biết: “Chiến dịch quân sự đặc biệt của Nga ở Ukraina là nỗ lực nhằm chấm dứt cuộc chiến đã được châm ngòi từ năm 2014 bất chấp thực tế là Nga đã làm mọi việc kể từ thời điểm đó để giải quyết xung đột bằng biện pháp hòa bình. Tháng 2/2014, các nước phương Tây ban đầu đóng vai trò là người bảo lãnh cho các thỏa thuận giữa Tổng thống Yanukovych và phe đối lập nhưng chỉ một ngày sau họ đã tiến hành cuộc đảo chính ở Kiev. Các quan chức của chính quyền Mỹ công khai tuyên bố rằng họ đã chi rất nhiều tiền cho cuộc đảo chính này, khoảng 5 tỷ USD. Cuộc đảo chính này gắn liền với những sai lầm của ban lãnh đạo Ukraina lúc đó nhưng những sai lầm này không thể được sửa chữa bằng các chiến binh trên đường phố mà là bằng các biện pháp dân chủ. Nhưng các nước phương Tây đã chọn cách hành động khác. Họ tạo điều kiện thuận lợi cho

⁽¹⁰⁾ Подоляк назвал планом Украины убийство максимального числа россиян. Как отреагировали на его слова в России? <https://lenta.ru/news/2023/06/15/podolyakreaktsiya/>

⁽¹¹⁾ Сумма помощи США Украине превысила 100 миллиардов долларов. <https://lenta.ru/news/2023/09/12/help/>

⁽¹²⁾ Раскрыты расходы ЕС на военную помощь Украине с начала СВО. <https://lenta.ru/news/2023/10/20/raskryty-rashody-es-na-voennuyu-pomosch-ukraine/>

cuộc đảo chính. Sau đó, chính quyền Kiev đã phát động chiến dịch quân sự ở Đông-Nam Ukraina, ở Donbass. Chiến dịch quân sự này kéo dài gần 10 năm, giết chết nhiều phụ nữ và trẻ em. Trong khi đó, phương Tây hoàn toàn phớt lờ thực tế này. Thỏa thuận Minsk đã được ký kết. Nga đã làm mọi cách hóa giải xung đột theo cách đó nhưng vô hiệu. Chính các nhà lãnh đạo Ukraina tuyên bố rằng họ không chấp nhận Thỏa thuận Minsk và không thực hiện thỏa thuận đó. Còn Mỹ bắt đầu lôi kéo Ukraina vào NATO và leo thang xung đột. Tuyên ngôn độc lập của Ukraina năm 1991 xác định Ukraina là quốc gia trung lập nhưng không rõ tại sao năm 2008 Ukraina lại được mời gia nhập NATO. Để làm gì? Cứ thế, từ năm này sang năm khác, tình hình trở nên căng thẳng. Rút cuộc, xung đột ngày càng leo thang.

Theo Tổng thống Nga V. Putin, sau khi phát động chiến dịch quân sự đặc biệt ở Ukraina, Nga không phản đối việc chấm dứt xung đột bằng biện pháp hòa bình nhưng chính quyền Kiev đã “ném thỏa thuận Istanbul vào sọt rác” và không muốn đàm phán. Mùa xuân năm 2022 tại Istanbul, các bên trên thực tế đã đạt được thỏa thuận, có tính đến việc đảm bảo lợi ích hợp pháp của Nga trong lĩnh vực an ninh. Phía Ukraina đã xây dựng một khuôn khổ an ninh rất

ng nghiêm ngặt cho mình và Nga gần như đã đồng ý với điều đó. Nhưng ngay sau khi Nga rút quân khỏi thủ đô Kiev, phía Ukraina đã ngay lập tức xé bỏ tất cả những thỏa thuận này và tuyên bố sẽ tìm cách đánh bại Nga và giành chiến thắng trên chiến trường. Đến nay cuộc phản công của Ukraina từ đầu năm 2023 không mang lại kết quả mà chỉ dẫn đến tổn thất to lớn cho Lực lượng vũ trang Ukraina. Hơn nữa, Tổng thống Ukraina Zelensky đã ban hành sắc lệnh cấm mọi người và chính ông tiến hành đàm phán hòa bình với Nga. Làm thế nào Nga có thể thương lượng nếu Ukraina không muốn, thậm chí cấm các cuộc đàm phán. Vì vậy, nếu phía Ukraina muốn chấm dứt chiến sự thì trước hết họ cần phải hủy bỏ sắc lệnh cấm đàm phán với Nga của Tổng thống Zelensky⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Путин заявил, что РФ после 2014 года сделала все для мирного урегулирования на Украине. <https://tass.ru/politika/19021447>

II. UKRAINA - TÂM ĐIỂM CUỘC CHIẾN GIỮA HAI TRẬT TỰ THẾ GIỚI

Ngay sau khi Tổng thống Nga V. Putin phát động chiến dịch quân sự đặc biệt ở Ukraina, Tổng thống Mỹ Joe Biden tuyên bố, một trật tự thế giới mới sẽ hình thành sau khi kết thúc cuộc chiến này⁽¹⁴⁾. Còn Bộ trưởng Ngoại giao Nga Sergey Lavrov nhận định, chiến dịch quân sự đặc biệt của Nga là trận chiến có ý nghĩa thời đại sẽ khai sinh một trật tự thế giới mới⁽¹⁵⁾. Như vậy, cả hai ông Joe Biden và Sergey Lavrov đều nói về “một trật tự thế giới mới” sẽ hình thành sau khi cuộc chiến ở Ukraina kết thúc, nhưng hàm ý ẩn giấu trong khái niệm “trật tự thế giới mới” của mỗi người lại hoàn toàn trái ngược nhau. Trong khi Mỹ đứng đầu tập thể phương Tây triển khai cuộc chiến tranh toàn diện về ngoại giao, kinh tế, chính trị, khoa học-công nghệ, văn hóa nhằm đẩy Nga lâm vào cuộc khủng hoảng toàn diện và buộc phải chấp nhận trật tự thế giới đơn cực do

⁽¹⁴⁾ Fact check: Biden's 'new world order' reference tied to Ukraine, not conspiracy theory.

<https://www.usatoday.com/story/news/factcheck/2022/03/25/fact-check-biden-did-not-admit-new-world-order-conspiracy/7156937001/>

⁽¹⁵⁾ Каким станет мировой порядок по итогам спецоперации на Украине. <https://m.vz.ru/politics/2022/3/23/1148948.html>

Washington chi phối, Bộ trưởng Ngoại giao Nga Sergey Lavrov dự báo rằng, cuộc chiến Ukraina sẽ chấm dứt sự thống trị thế giới của Mỹ và sẽ dẫn tới trật tự thế giới mới đa cực dựa trên cơ sở Hiến chương Liên hợp quốc, chứ không dựa trên các luật lệ do Mỹ áp đặt. Như vậy, Ukraina là tâm điểm của cuộc chiến giữa hai trật tự thế giới, trong đó Mỹ đang sử dụng Ukraina để tiến hành cuộc chiến tranh ủy nhiệm nhằm khiến Nga thất bại và xóa bỏ được cản trở lớn nhất đối với tham vọng của Mỹ tiếp tục duy trì quyền thống trị thế giới trong trật tự thế giới đơn cực do Washington kiểm soát⁽¹⁶⁾.

2.1. Hiện trạng trật tự thế giới sau Chiến tranh lạnh

Trong thời gian qua, trên thế giới diễn ra nhiều cuộc thảo luận về xu hướng hình thành trật tự thế giới mới xoay quanh hai nhóm quan điểm đối lập. Nhóm quan điểm thứ nhất cho rằng sau khi Liên Xô và hệ thống xã hội chủ nghĩa sụp đổ, thế giới đã chuyển sang trật tự thế giới dựa trên mô hình tự do của chủ nghĩa tư bản do Mỹ đứng đầu. Những người biện hộ cho mô hình này gọi đó

⁽¹⁶⁾ Russia Is Right: The U.S. Is Waging a Proxy War in Ukraine. https://www.washingtonpost.com/business/russia-is-right-the-us-is-waging-a-proxy-war-in-ukraine/2022/05/10/2c8058a4-d051-11ec-886b-df76183d233f_story.html

là "trật tự thế giới dựa trên luật lệ"⁽¹⁷⁾, ngầm ám chỉ rằng cộng đồng các quốc gia phương Tây do Mỹ đứng đầu đóng vai trò quyết định trong việc xác định các quy tắc trong quan hệ quốc tế. Một số người còn gọi đó là “trật tự thế giới đơn cực” do Mỹ lãnh đạo⁽¹⁸⁾, hoặc “trật tự thế giới theo sự đồng thuận Washington”⁽¹⁹⁾ dựa trên ưu thế quân sự, kinh tế vượt trội và các giá trị của phương Tây. Lãnh đạo Mỹ và các nước phương Tây luôn tránh gọi trật tự thế giới sau Chiến tranh lạnh là “đơn cực” để nhấn mạnh rằng trong mô hình tự do của phương Tây các quốc gia “đều có lợi” dựa trên các luật lệ do họ đề ra. Vì thế, chuyên gia nghiên cứu chính trị Mỹ Francis Fukuyama đưa ra dự báo rằng, Chiến tranh lạnh kết thúc là “sự cáo chung của lịch sử” với hàm ý là sau khi hệ thống chủ nghĩa xã hội tan rã, thế giới sẽ vĩnh viễn đi theo mô hình tự do của chủ nghĩa tư bản do Mỹ đứng đầu⁽²⁰⁾. Việc Mỹ

⁽¹⁷⁾ *Rahul Mishra Perspectives: 'Rules-Based' Order in the Post-Unipolar World*, <https://asialink.unimelb.edu.au/stories/rules-based-order-in-the-post-unipolar-world>

⁽¹⁸⁾ Norman A. Graebner: *Defining America's Role In A Unipolar World*, <https://www.jstor.org/stable/26440936>

⁽¹⁹⁾ John Williamson: *The Washington Consensus and Beyond*, <https://www.jstor.org/stable/4413431>

⁽²⁰⁾ Francis Fukuyama: *The History at the End of History*, https://www.project-syndicate.org/commentary/the-history-at-the-end-of-history?utm_term=&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=1220154768&hsa_cam=12374283753&hsa_grp=1175

rắp tâm xây dựng trật tự thế giới đơn cực dựa trên các luật lệ của Washington sau khi Liên Xô tan rã đồng nghĩa với việc họ xóa bỏ trật tự Yalta được thiết lập theo quyết định của Hội nghị Yalta (tháng 2/1945) giữa nguyên thủ các cường quốc chiến thắng trong Chiến tranh thế giới thứ hai là Liên Xô, Mỹ và Anh⁽²¹⁾. Trật tự Yalta nhằm thiết lập nền hòa bình ổn định lâu dài sau Chiến tranh thế giới thứ hai dựa trên nguyên tắc an ninh tập thể, theo đó an ninh của các quốc gia phụ thuộc lẫn nhau. Cơ sở nền tảng của trật tự Yalta là Hiến chương Liên hợp quốc được thành lập trong tháng 4/1945, trong đó giao cho Hội đồng Bảo an là cơ quan chuyên trách giải quyết vấn đề chiến tranh và hòa bình và trao cho các nước thành viên quyền phủ quyết khi thông qua các nghị quyết.

Nhóm quan điểm thứ hai thừa nhận trật tự thế giới đơn cực không ổn định, tất yếu sẽ dẫn tới khủng hoảng và sụp đổ do dựa trên quyền bá chủ thế giới của Mỹ. Quan điểm này còn cho rằng trật tự thế giới đơn cực chỉ là khoảnh khắc

11853986&hsa_ad=499567080219&hsa_src=g&hsa_tgt=aud-963711450884%3Aadsa-19959388920&hsa_kw=&hsa_mt=&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gclid=CjwKCAjw-rOaBhA9EiwAUKLV4vhiZHnR5y2NWK-2_1e0torFk6vRCJDr9f20hHYihIMrKu9erZR3WxoCUtIQAvD_BwE
(21) Yalta Conference, <https://www.history.com/topics/world-war-ii/yalta-conference>

của lịch sử và sẽ tan rã sau khoảng hai thập kỷ⁽²²⁾ trước sự thách thức ngày càng lớn của các trung tâm quyền lực mới sẽ xuất hiện như Nhóm các quốc gia có nền kinh tế mới nổi (BRICS) gồm Trung Quốc, Nga, Ấn Độ, Brazil, Cộng hòa Nam Phi và Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO) gồm Nga, Trung Quốc, Ấn Độ, Iran, Pakistan, Kazakhstan, Tajikistan, Kyrgyzstan và Uzbekistan. Hiện nay, đã có nhiều quốc gia nộp đơn xin gia nhập BRICS và SCO bởi những tổ chức này chủ trương xây dựng trật tự thế giới đa cực bao gồm cộng đồng các đối tác bình đẳng, có chế độ chính trị-xã hội khác nhau, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau và an ninh quốc tế được đảm bảo dựa trên Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế được cộng đồng thế giới thừa nhận chứ không dựa trên luật lệ của một siêu cường nào đó áp đặt⁽²³⁾. Trên thực tế, trật tự thế giới đa cực dựa trên cơ sở trật tự Yalta. Tổng thống Nga V. Putin đã từng đề xuất sáng kiến tổ chức Hội nghị thượng đỉnh của nguyên thủ 5 quốc gia thành viên Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc để bàn về việc xây dựng trật tự Yalta mới do Liên Xô không còn nữa nhằm

⁽²²⁾ Harles Krauthamme: *The Unipolar Moment*, <https://www.jstor.org/stable/20044692>

⁽²³⁾ Владимир Путин выступил на саммите БРИКС. <https://rg.ru/2022/06/23/prezident-rossii-vystupil-na-xiv-sammite-briks-glavnoe.html>

cùng phối hợp nỗ lực đối phó với các mối đe dọa đối với nền hòa bình và an ninh toàn cầu⁽²⁴⁾.

Sau khi Liên Xô tan rã, Mỹ tuyên bố trật tự Yalta đã kết thúc và sẽ xây dựng trật tự thế giới dựa trên các quy tắc của Washington⁽²⁵⁾. Với vị thế là siêu cường duy nhất, Mỹ tự cho mình quyền tự tung tự tác trong quan hệ quốc tế, ngang nhiên phát động hàng loạt cuộc chiến tranh và can thiệp vào chủ quyền quốc gia của nhiều nước dưới các danh nghĩa khác nhau. Đó là cuộc chiến tranh xâm lược Nam Tư năm 1999 với danh nghĩa “bảo vệ nhân quyền”; cuộc chiến tranh xâm lược Afghanistan mượn cớ tiến hành “cuộc chiến tranh toàn cầu chống khủng bố” kéo dài từ năm 2001 đến năm 2021; cuộc chiến tranh xâm lược Iraq năm 2003 núp dưới chiêu bài do Washington tự dàn dựng rằng quốc gia này “tàng trữ vũ khí hóa học”; cuộc chiến tranh xâm lược Libya năm 2011 mượn cớ “thiết lập vùng cấm bay” để “ngăn cản chính quyền Tripoli sử dụng máy bay ném bom vào người dân”; cuộc chiến tranh xâm lược Syria từ năm 2011 đến nay

⁽²⁴⁾ Прорывная инициатива: как предложенный Путиным саммит постоянных членов СБ ООН может повлиять на ситуацию в мире, <https://russian.rt.com/world/article/711355-putin-sovbez-oon-sammit-reakciya>

⁽²⁵⁾ Stephen G. Brooks and William C. Wohlforth: *Reshaping the World Order: How Washington Should Reform International Institutions*, <https://www.jstor.org/stable/20699493>

mượn có “chống khủng bố” để loại bỏ Tổng thống Bashar al-Assad. Mỹ còn mượn có “xúc tiến dân chủ” để tiến hành nhiều cuộc “cách mạng màu” trong không gian hậu Xô Viết như cuộc “cách mạng hoa hồng” ở Gruzia năm 2003, cuộc “cách mạng cam” ở Ukraina năm 2004 và năm 2014, cuộc “cách mạng hoa tulip” ở Kyrgystan năm 2005. Ngoài ra, Mỹ còn đứng đằng sau kích động và gây ra các biến động chính trị mang tên “Mùa xuân Arab” ở các nước Bắc Phi-Trung Đông từ năm 2011 tới nay.

Các hành động phiêu lưu quân sự và chính trị của Mỹ không chỉ làm tiêu hao nguồn chi phí khổng lồ mà còn gây ra sự tàn phá, chết chóc và bất ổn ở nhiều khu vực, không mang lại “nhân quyền”, “tự do”, “dân chủ” hay “cải cách” cho thế giới như Washington tuyên bố mà không hề bị trừng phạt. Trong đó, Liên bang Nam Tư đã bị xóa sổ vĩnh viễn trên bản đồ thế giới, Afghanistan sau 20 năm Mỹ hiện diện quân sự để chống khủng bố vẫn lâm vào khủng hoảng; đất nước Iraq và Libya bị tàn phá, đổ nát, khủng hoảng; “Mùa xuân Arab” không mang lại hoa thơm trái ngọt mà chỉ là quả đắng. Ngoài ra, các biện pháp trừng phạt đơn phương của Mỹ áp đặt cho nhiều nước như Nga, Cuba, Iran, Triều Tiên và Venezuela đã làm xói mòn nền tảng của thương mại thế giới

dựa trên các quy tắc của Tổ chức thương mại thế giới (WTO) và phá hoại mô hình toàn cầu hóa thị trường tự do cạnh tranh, từ đó khiến nhiều nước không còn tin vào trật tự thế giới đơn cực do Washington chi phối.

Nhận định về tình hình này, báo “Time” đưa nhận định, thập kỷ đầu thế kỷ XXI đối với nước Mỹ là “thập kỷ địa ngục”, “thập kỷ của những ước mơ đổ vỡ”, hoặc “thập kỷ bị đánh mất”⁽²⁶⁾. Vào thời điểm bước sang thế kỷ XXI, người Mỹ tự tin rằng Hoa Kỳ ở đỉnh cao phát triển kinh tế và thịnh vượng, thì đến cuối thập kỷ đầu niềm tin đó đã tan vỡ hoàn toàn. Rút cuộc, các hành động bất chấp luật pháp quốc tế của Washington đã đẩy nước Mỹ lâm vào cuộc khủng hoảng tài chính-kinh tế bùng phát từ năm 2008 và lan tỏa khắp thế giới thành cuộc khủng hoảng hệ thống. Đây là cuộc khủng hoảng toàn bộ hệ thống chủ nghĩa tư bản thế giới sử dụng đồng đô la Mỹ làm tài sản dự trữ của đa số quốc gia thành viên Liên hợp quốc⁽²⁷⁾, đánh dấu sự kết thúc

⁽²⁶⁾ *The '00s: Goodbye (at Last) to the Decade from Hell*
<https://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,1942973,00.html>
⁽²⁷⁾ David M. Kotz: *The Financial and Economic Crisis of 2008: A Systemic Crisis of Neoliberal Capitalism*

kỷ nguyên Mỹ⁽²⁸⁾. Trong khi đó, Trung Quốc trỗi dậy mạnh mẽ với nền kinh tế vươn lên vị trí thứ 2 thế giới; nước Nga thoát khỏi tình trạng khủng hoảng toàn diện sau khi Liên Xô sụp đổ và phục hưng phát triển thành cường quốc mới; EU phát triển tới 28 thành viên và đang vươn lên vị thế tự chủ chiến lược và cạnh tranh với Mỹ.

Sự suy giảm toàn diện vị thế của Mỹ là tín hiệu cáo chung kỷ nguyên trật tự thế giới đơn cực, mở ra kỷ nguyên trật tự thế giới đa cực dựa trên cơ sở Hiến chương Liên hợp quốc chứ không dựa trên các luật lệ do Mỹ chi phối. Xu hướng này được thừa nhận tại Hội nghị an ninh quốc tế Munich năm 2020 với chủ đề “Thế giới không còn Phương Tây” (“Westlessness”) cảnh báo sự sụp đổ trật tự thế giới đơn cực do Mỹ chi phối^(29,30). Trật tự thế giới đơn cực lung lay đẩy nền chính trị nội bộ Mỹ lâm vào mâu thuẫn và bất đồng ngày càng gay gắt, được thể hiện rõ nhất trong hai cuộc bầu cử tổng thống vào năm 2016 và 2020. Sự kiện

⁽²⁸⁾ Barry Bosworth and Aaron Flaaen: *America's Financial Crisis: The End of an Era*,

<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/155997/adbi-wp142.pdf>

⁽²⁹⁾ Munich Security Report 2020 – Westlessness, <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1418>

⁽³⁰⁾ Westlessness: The world is less and less western.

<https://ceeep.mil.pe/2021/01/24/westlessness-el-mundo-es-cada-vez-menos-occidental/?lang=en>

Donald Trump lên cầm quyền ở Mỹ trong cuộc bầu cử đầy kịch tính và vô cùng phức tạp trong năm 2016 được nhìn nhận là sự lựa chọn lịch sử của các cử tri Mỹ nhằm đưa Hoa Kỳ “vĩ đại trở lại” dựa trên cơ sở một nền sản xuất đại công nghiệp hiện đại chứ không dựa vào vị thế độc quyền in và phát hành đồng đô la cho cả thế giới⁽³¹⁾. Đắc cử trong cuộc bầu cử gây tranh cãi bất tận trong cuộc bầu cử trong năm 2020 đã dẫn tới cuộc bạo loạn trong nhà Quốc hội, Tổng thống Mỹ Joe Biden chủ trương bằng mọi giá cứu vớt sự sụp đổ trật tự thế giới đơn cực do Washington chi phối. Theo đó, ông thiết lập liên minh các quốc gia dân chủ trên toàn thế giới để chống lại cái mà ông gọi là “các quốc gia chuyên chế” đứng đầu là Nga và Trung Quốc⁽³²⁾.

2.2. Bằng cuộc chiến tranh ủy nhiệm ở Ukraina, Mỹ mưu tính đánh bại Nga để xóa bỏ cản trở lớn nhất đối với tham vọng của Washington duy trì trật tự thế giới đơn cực

⁽³¹⁾ PGS-TS Cù Chỉ Lợi: *Donald Trump-sự lựa chọn lịch sử của nước Mỹ*, NXB CTQG, Hà Nội, năm 2017

⁽³²⁾ Biden seeks 'strongest' coalition as security strategy takes aim at China and Russia,

<https://www.japantimes.co.jp/news/2022/10/13/world/biden-national-security-strategy/>

Tổng thống Nga V. Putin là nhà lãnh đạo đầu tiên trên thế giới tuyên bố không chấp nhận trật tự thế giới đơn cực do Mỹ lãnh đạo trong bài phát biểu thu hút được sự quan tâm của dư luận quốc tế rộng rãi tại Hội nghị an ninh quốc tế ở Munich năm 2007⁽³³⁾. Bàn về trật tự thế giới, Tổng thống V. Putin nhận định: “Thế giới đơn cực đã từng được hình thành sau Chiến tranh lạnh không thể tồn tại bền vững. Mặc dù người ta cố tô son điểm phấn cho thuật ngữ này nhưng cuối cùng nó cũng chỉ còn mang một ý nghĩa duy nhất trong thực tế. Đó là một trung tâm quyền lực, một trung tâm sức mạnh và một trung tâm thông qua quyết định. Đây là thế giới của một chủ nhân, của một chủ thể có chủ quyền. Tình hình này rút cuộc không chỉ làm phương hại đối với tất cả những ai nằm trong khuôn khổ hệ thống đơn cực đó mà còn đối với cả chủ nhân hoặc chủ thể có chủ quyền đó bởi nó có tác dụng tàn phá từ bên trong. Điều này không có một chút gì chung với dân chủ. Bởi dân chủ, như chúng ta biết, là quyền lực của đa số khi tính đến lợi ích và ý kiến của thiểu số. Tôi cho rằng, đối với thế giới hiện đại, mô hình

⁽³³⁾ *The Speech In Which Putin Told Us Who He Was.*
<https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918>

đơn cực không chỉ không thể tiếp nhận được mà nói chung là không thể tồn tại. Điều này không chỉ vì một quốc gia đứng đầu thế giới đơn cực trong thế giới hiện đại không bao giờ có đủ tiềm lực chính trị-quân sự và kinh tế để thực hiện vai trò đó. Điều quan trọng hơn là mô hình này không thể vận hành được bởi trong nền tảng của nó không có và không thể có cơ sở đạo đức-tinh thần cho nền văn minh hiện đại. Các hành động đơn phương và phi pháp không thể giải quyết được bất kỳ vấn đề nào. Thêm nữa, những hành động đó sẽ là nguồn gốc phát sinh những thảm họa mới đối với con người và gây nên tình hình căng thẳng.

Chúng ta tự nhận thấy rằng chiến tranh, xung đột cục bộ các khu vực không hề giảm trong trật tự thế giới đơn cực. Trong các cuộc xung đột đó, số người thiệt mạng không ít hơn, thậm chí lớn hơn rất nhiều so với trước đây. Hiện nay chúng ta đang chứng kiến hiện tượng sức mạnh đang được ngang nhiên sử dụng không có gì kiềm chế trong các công việc quốc tế, đưa thế giới vào chuỗi dài các cuộc xung đột không bao giờ chấm dứt. Rút cuộc là không đủ lực lượng để giải quyết tổng thể và trọn vẹn một trong các cuộc xung đột đó. Còn các giải pháp

chính trị cũng tỏ ra bất lực. Chúng ta đang chứng kiến các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế đang bị bỏ qua. Trong khi đó, các chuẩn mực đơn lẻ và thực chất là gần như toàn bộ hệ thống pháp lý của một quốc gia trong tất cả các lĩnh vực kinh tế, chính trị, nhân đạo, trước hết là của Mỹ, đã vượt qua biên giới quốc gia Hoa Kỳ và được mang đi áp đặt cho các nước khác. Những ai thích làm điều đó? Tôi cho rằng chúng ta đã tiến đến một thời điểm có tính giới hạn khi cần phải nghiên cứu một cách nghiêm túc về toàn bộ cấu trúc của nền an ninh toàn cầu.

Ở đây không nên đi tìm kiếm sự cân bằng hợp lý giữa các lợi ích của tất cả các chủ thể trong cộng đồng quốc tế. Hơn thế nữa, tình hình quốc tế lúc này đang thay đổi một cách mạnh mẽ và nhanh chóng là do sự phát triển năng động của hàng loạt các quốc gia và các khu vực. Tôi tin chắc rằng cơ chế duy nhất để thông qua quyết định nhằm sử dụng sức mạnh quân sự như là giải pháp cuối cùng, chỉ có thể là Hiến chương của Liên hợp quốc. Việc sử dụng sức mạnh chỉ có thể được coi là hợp pháp nếu quyết định đó được thông qua trên cơ sở và trong khuôn khổ của Liên hợp quốc và không nên thay thế Liên hợp quốc bằng NATO hoặc bằng EU. Một khi

Liên hợp quốc thực sự liên kết lực lượng của cộng đồng quốc tế để có thể phản ứng có hiệu lực trước các sự kiện ở các nước khác nhau và khi chúng ta tôn trọng luật pháp quốc tế thì tình hình có thể thay đổi. Trong trường hợp ngược lại, tình hình sẽ rơi vào bế tắc và làm phát sinh nhiều sai lầm nghiêm trọng”.

Trong bài tham luận đọc tại Diễn đàn của “Câu lạc bộ quốc tế Valdai” ngày 24/10/2014, Tổng thống V. Putin nhận định: “Thế giới nhận thấy rất rõ những kẻ chiến thắng trong Chiến tranh lạnh đang mưu toan vô vọng khi họ sắp xếp lại trật tự thế giới chỉ nhằm phục vụ lợi ích của họ. Trong điều kiện một quốc gia và các đồng minh của họ chiếm ưu thế, thì việc tìm kiếm các giải pháp toàn cầu đã biến thành tham vọng áp đặt các luật lệ riêng cho cả thế giới. Tham vọng này lớn tới mức họ ngấm ngầm áp đặt cách tiếp cận và quan điểm của họ cho cả thế giới. Nhưng thế giới lại không chấp nhận điều đó”⁽³⁴⁾. Tổng thống V. Putin cho rằng, các biện pháp của Mỹ đơn phương cấm vận những quốc gia mà họ cho là “bất trị” đang tàn phá các cơ sở nền tảng

⁽³⁴⁾ Meeting of the Valdai International Discussion Club, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/46860>

của thương mại và các định chế của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO), phá hoại các nguyên tắc sở hữu tư nhân, làm sụp đổ mô hình toàn cầu hóa thương mại tự do dựa trên cơ sở thị trường, tự do và cạnh tranh-một mô hình do chính các nước phương Tây đề xướng và đã từng được áp dụng phổ biến trên toàn thế giới. Do đó, quan hệ quốc tế cần phải được xây dựng trên cơ sở luật pháp quốc tế với nền tảng là các nguyên tắc nhân đạo như bình đẳng, công bằng, sự thật. Đây là luật chơi hiển nhiên và một khi được thực hiện sẽ thay đổi căn bản tình hình thế giới. Chính vì thế, giới lãnh đạo ở Mỹ cho rằng nước Nga dưới sự lãnh đạo của Tổng thống V. Putin là “kẻ phá hoại trật tự thế giới” do Mỹ chi phối. Từ đó, Mỹ đứng đầu phương Tây tiến hành cuộc chiến tranh phức hợp chống phá Nga nhằm xóa bỏ cản trở tham vọng của Mỹ tiếp tục duy trì vai trò lãnh đạo trật tự thế giới đơn cực do Washington chi phối⁽³⁵⁾.

Bằng cách dồn Nga vào chân tường và buộc Nga phải phát động chiến dịch quân sự đặc biệt ở Ukraina, Mỹ đứng đầu tập thể phương Tây áp đặt các biện pháp

⁽³⁵⁾ Robin Wigglesworth, Colby Smith and Claire Jones: *The west's hybrid war on Russia*, <https://www.ft.com/content/ff95ee3f-a1b8-4a54-9657-6a1aaecc105f>

cấm vận “địa ngục” với toan tính làm cho nền kinh tế Nga sụp đổ. Mặt khác NATO viện trợ cho Ukraina nhiều loại vũ khí hiện đại, hàng trăm cố vấn quân sự và đội quân đánh thuê với toan tính đánh bại Nga trên chiến trường nhằm mục tiêu cuối cùng là đưa Nga vào trạng thái khủng hoảng toàn diện về kinh tế, chính trị và quân sự, thậm chí là tan rã. Kể từ khi diễn ra chiến dịch quân sự đặc biệt của Nga ở Ukraina, Mỹ đứng đầu một nhóm nước áp dụng gần 9.000 biện pháp cấm “địa ngục” nhằm vào Nga. Trong đó, để loại Nga khỏi hệ thống thanh toán quốc tế, Mỹ và đồng minh loại Ngân hàng Trung ương và một số ngân hàng khác của Nga ra khỏi hệ thống của Hiệp hội viễn thông tài chính liên ngân hàng toàn cầu (SWIFT). Đây là lần đầu tiên trong lịch sử, Mỹ áp dụng biện pháp trừng phạt này và coi SWIFT là “vũ khí hạt nhân tài chính”. Đến nay, về cơ bản, Nga đã bị loại khỏi hệ thống tài chính quốc tế do Mỹ kiểm soát. Ngoài ra, Mỹ và phương Tây còn đóng băng nguồn dự trữ ngoại tệ của Ngân hàng Trung ương Nga trị giá khoảng 300 tỷ USD. Để cấm vận các doanh nghiệp Nga, Mỹ và đồng minh cắt đứt quan hệ thương mại với hàng loạt doanh nghiệp dịch vụ và công nghiệp của nước này. Theo đó,

Mỹ và EU cấm nhập khẩu từ Nga dầu mỏ, khí đốt và nhiều mặt hàng khác.

Để trừng phạt giới tinh hoa chính trị Nga, Mỹ và đồng minh cấm vận các chính khách, quan chức chính phủ, quốc hội và các nhà tài phiệt Nga có quan hệ gần gũi với Tổng thống V. Putin và các thành viên gia đình họ như cấm nhập cảnh tới một số nước, đóng băng tài sản của họ ở nước ngoài, cấm hoạt động kinh doanh bên ngoài lãnh thổ Nga, thậm chí tịch thu các tài sản của họ trị giá trên 5 triệu đô la. Trên mặt trận ngoại giao, kể từ khi Nga mở chiến dịch quân sự đặc biệt ở Ukraina, khoảng 400 nhà ngoại giao Nga đã bị trục xuất khỏi 28 nước phương Tây, dẫn đầu là Ba Lan, Đức, Slovenia, Slovakia, Croatia, Pháp, Italy và Tây Ban Nha. Hành động này khiến các phái đoàn ngoại giao của Nga không thể hoạt động một cách đầy đủ, gây khó khăn cho hoạt động hỗ trợ công dân Nga ở nhiều nước. Ngoài ra, Mỹ và đồng minh còn đẩy Nga ra khỏi nhiều tổ chức chính trị, văn hóa, thể thao, du lịch quốc tế nhằm cô lập tối đa đối với Moscow. Theo toan tính của Mỹ, Nga sẽ thất bại trong cuộc chiến tranh toàn diện không cân sức này.

Tuy nhiên, khi phát động chiến dịch quân sự đặc biệt ở Ukraina Tổng thống V. Putin đã tiên liệu trước các biện pháp đối phó với cuộc chiến tranh cấm vận của phương Tây. Để đáp trả các biện pháp cấm vận chưa từng có của Mỹ và đồng minh, Tổng thống V. Putin ký Sắc lệnh "Về việc áp dụng các biện pháp kinh tế đặc biệt liên quan đến các hành động của Mỹ, các nước ngoài và các tổ chức quốc tế có liên quan; Nghị định "Về các biện pháp kinh tế bổ sung để đảm bảo sự ổn định tài chính của Liên bang Nga"; Nghị định "Về các biện pháp đảm bảo phát triển nhanh ngành công nghệ thông tin ở Nga"; Đạo luật Liên bang "Về sửa đổi một số quy định lập pháp của Nga".

Thực thi các sắc lệnh và nghị định này, Nga đã áp dụng nhiều biện pháp chống cấm vận khác nhau. Trước hết là đưa vào sử dụng hệ thống thanh toán MIR do Nga tự nghiên cứu phát triển để thay thế hệ thống VisaCard và MasterCard. Để hạn chế tác động tiêu cực một khi bị ngắt khỏi hệ thống tài chính quốc tế, Nga đã xây dựng thành công và đưa vào sử dụng hệ thống thông tin tài chính riêng (SPFS) có tác dụng tương tự SWIFT. Theo báo cáo của Ngân hàng bảo lãnh tín dụng Pháp

COFACA, các ngân hàng của Đức, Switzeland, France, Japan, Sweden và Thổ Nhĩ Kỳ đã kết nối với SPFS. Ngoài ra, có 331 tổ chức kết nối với hệ thống SPFS, trong đó có các ngân hàng của Belarus, Armenia, Kyrgyzstan, Kazakhstan, Tajikistan và Cuba. Đáng chú ý là Nga thiết lập cơ chế thanh toán bằng Ruble với đối tác nước ngoài. Theo cơ chế này, kể từ ngày 1/4/2022, “các quốc gia không thân thiện” nhập khẩu khí đốt và dầu mỏ của Nga phải thanh toán bằng Ruble thay vì USD hay Euro thông qua tài khoản mà họ sẽ phải mở tại Ngân hàng Gazprombank của Nga. Vào thời điểm này, Nga là nhà xuất khẩu khí đốt tự nhiên lớn nhất và là nước xuất khẩu dầu mỏ lớn thứ ba thế giới, đáp ứng khoảng 40% nhu cầu khí đốt của châu Âu. Theo đánh giá của Suhail Al Mazrouei - Bộ trưởng Năng lượng UAE và là cựu Chủ tịch Liên minh Dầu mỏ OPEC+, hiện tại không một quốc gia nào có thể thay thế được vị thế của Nga là nhà cung cấp năng lượng hàng đầu trên thị trường thế giới. Do đó, mặc dù cơ chế thanh toán các hợp đồng xuất khẩu khí đốt của Nga thực sự là “tối hậu thư” đối với các nước châu Âu nhưng họ không thể không thực hiện nếu không muốn để nền kinh tế lâm vào suy thoái. Mặc dù

lãnh đạo Nhóm G-7 và EU tuyên bố không chấp nhận cơ chế thanh toán bằng đồng Ruble của Nga nhưng ngày 22/4/2022, Ủy ban châu Âu (EC) cho biết, các doanh nghiệp thuộc EU có thể tuân thủ cơ chế thanh toán các hợp đồng mua khí đốt của Nga bằng Ruble. Hiện đã có hàng chục công ty của châu Âu mở tài khoản tại Ngân hàng Gazprombank của Nga để thực hiện thanh toán các hợp đồng mua khí đốt của Nga theo cơ chế mới. Các nước Hungary, Australia, Bratislava, Bulgaria, Moldova và Serbia tuyên bố sẵn sàng chấp nhận mua khí đốt của Nga bằng Ruble. Để tạo điều kiện thuận lợi và minh bạch khi áp dụng cơ chế thanh toán, Ngân hàng Trung ương Nga quyết định áp dụng bản vị vàng của Ruble. Đây là lần đầu tiên sau hơn một thế kỷ Nga trở lại bảo đảm bản vị vàng cho Ruble. Quyết định này sẽ có tác động tới toàn bộ nền kinh tế toàn cầu dựa trên nền tảng đồng đô la Mỹ.

Trong bài phát biểu tại Diễn đàn kinh tế Phương Đông trong tháng 9/2022, Tổng thống V. Putin nhận định: “Cuộc chiến tranh cấm vận do Mỹ và đồng minh phát động nhằm vào Nga đã thất bại. Nga đã đối phó thành công cuộc xâm lược kinh tế của phương Tây. Các hành

động thiên cận của các nhà chức trách phương Tây đã gây ra lạm phát trên phạm vi toàn cầu, vượt quá mức kỷ lục trong nhiều năm qua ở các nền kinh tế phát triển. Giá cả tăng cao trên thị trường toàn cầu có thể trở thành thảm kịch thực sự đối với hầu hết các quốc gia nghèo nhất đang phải đối mặt với tình trạng thiếu lương thực, tài nguyên năng lượng và các hàng hóa thiết yếu khác. Để hóa giải nguy cơ này, Nga đã làm mọi thứ cần thiết để đảm bảo rằng ngũ cốc của Ukraina được xuất khẩu. Trong khi đó, hầu như tất cả ngũ cốc xuất khẩu từ Ukraina không được gửi đến các nước đang phát triển và nghèo nhất, mà lại được chuyển tới các nước EU. Như vậy, những bước đi liều lĩnh của Mỹ, Anh và EU theo đuổi những ý tưởng chính trị viển vông đã dẫn đến tình trạng này. Họ đang đẩy chính các nước phương Tây vào tình thế bế tắc của khủng hoảng kinh tế và xã hội, gây ra những hậu quả khó lường cho toàn thế giới”⁽³⁶⁾. Chính các đồng minh của Mỹ trong Tổ chức xuất khẩu dầu mỏ (OPEC) như Arab Saudi hay UAE cũng đã nhận thấy hiểm họa phụ thuộc vào Mỹ và quay sang ủng hộ Nga để duy trì thị trường dầu mỏ ổn

⁽³⁶⁾ Пленарное заседание Восточного экономического форума. <http://kremlin.ru/events/president/news/69299>

định. Các nước châu Âu cũng bắt đầu nhận thấy hiểm họa từ quyết định từ chối nguồn cung năng lượng giá rẻ từ Nga và phụ thuộc vào Mỹ nguồn năng lượng giá “cắt cổ” của Mỹ^(37,38,39).

Tổng thống V. Putin nhấn mạnh: “Chính lòng tham, ý định bảo toàn quyền thống trị vô hạn là những lý do đích thực dẫn đến cuộc chiến phức hợp mà tập thể phương Tây đang tiến hành chống lại nước Nga buộc Nga phải chấp nhận vị thế của một quốc gia thuộc địa của họ. Họ không muốn hợp tác bình đẳng với nước Nga mà chỉ muốn cướp bóc nước Nga. Họ chỉ muốn coi nước Nga không phải là một xã hội tự do, mà chỉ là một đám đông nô lệ vô hồn. Phương Tây coi văn hóa và nghệ thuật Nga là hiểm họa đối với họ. Vì vậy mà họ đang ra sức ngăn cấm văn hóa và nghệ thuật Nga. Sự phát triển và thịnh vượng của nước

⁽³⁷⁾ Oya Celasun, Dora Iakova, Ian Parry: *How Europe Can Protect the Poor from Surging Energy Prices*,

<https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/08/03/how-europe-can-protect-the-poor-from-surging-energy-prices>

⁽³⁸⁾ Which European countries are most vulnerable to surging energy prices?, <https://www.economist.com/finance-and-economics/2022/08/11/which-european-countries-are-most-vulnerable-to-surging-energy-prices>

⁽³⁹⁾ Can the US find enough natural gas sources to neutralize Russia's energy leverage over Europe?, <https://theconversation.com/can-the-us-find-enough-natural-gas-sources-to-neutralize-russias-energy-leverage-over-europe-175824>

Nga cũng là mối đe dọa đối với phương Tây. Những toan tính theo đuổi tham vọng thống trị thế giới trong quá khứ đã hơn một lần bị tiêu vong trước lòng dũng cảm và ý chí kiên cường của người Nga. Do đó, nước Nga sẽ tiếp tục bảo vệ các giá trị của mình và Tổ quốc của mình. Hiện nay phương Tây đang toan tính rằng họ không bị ai trừng phạt, rằng họ có thể hành động một cách vô lối mà không phải chịu hậu quả. Trong thực tế, từ trước đến nay họ vẫn hành động như thế. Các thỏa thuận trong lĩnh vực an ninh chiến lược đã bị họ vứt vào sọt rác; các thỏa thuận đạt được ở cấp độ chính trị cao nhất bị tuyên bố là lạc hậu; những lời cam kết sẽ không mở rộng NATO mà họ đưa ra với các nhà lãnh đạo trước đây của chúng ta từng bị họ mua chuộc đã trở thành trò lừa dối bản thủ; các hiệp ước về phòng thủ chống tên lửa và tên lửa tầm trung và tầm ngắn đã bị phá vỡ đơn phương dựa trên những nguyên có được tạo dựng⁽⁴⁰⁾.

Về trật tự thế giới đa cực, Tổng thống V. Putin cho biết: “Khái niệm trật tự thế giới đa cực có nghĩa là thế giới sẽ phải trở nên công bằng hơn, trật tự thế giới sẽ

⁽⁴⁰⁾ Подписание договоров о принятии ДНР, ЛНР, Запорожской и Херсонской областей в состав России, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/69465>

không dựa trên sự áp đặt của một quốc gia tự cho mình là đại diện của Đức Chúa Trời trên Trái Đất và thiết lập toàn bộ chính sách của họ dựa trên vị thế dường như là thượng đẳng của mình. Cần tôn trọng lợi ích của các quốc gia khác cũng có quyền bình đẳng, không phân biệt quy mô lãnh thổ, khối lượng GDP hay sự hiện diện của vũ khí hiện đại trong quân đội nước này hay nước khác. Đây cũng là công lý, là sự ổn định của trật tự thế giới”⁽⁴¹⁾. Theo Tổng thống V. Putin, biểu hiện cho trật tự thế giới đa cực đang hình thành là Nhóm BRICS và Tổ chức hợp tác Thượng Hải mà hiện nay nhiều quốc gia khác đã nộp đơn xin gia nhập. Hiến chương thành lập những tổ chức này là không phân biệt chế độ chính trị và kinh tế-xã hội, không can thiệp vào chính trị nội bộ của nhau, dựa trên cơ sở Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế, cùng phối hợp nỗ lực để hóa giải các nguy cơ và thách thức mang tính toàn cầu mà không một quốc gia nào đơn lẻ có thể hóa giải được như khắc phục khủng hoảng năng lượng và lương thực toàn cầu, chống biến đổi khí hậu, chống chạy đua vũ trang, chống phổ biến vũ

⁽⁴¹⁾ Подписание договоров о принятии ДНР, ЛНР, Запорожской и Херсонской областей в состав России, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/69465>

khí hủy diệt hàng loạt, chống quân sự hóa khoảng không vũ trụ, chống nghèo đói, chống ma túy và tội phạm xuyên quốc gia.

Cựu thủ tướng Anh Toni Blair nhận định: “Cuộc chiến Ukraina chứng tỏ, sự thống trị của phương Tây sắp kết thúc khi Nga thiết lập quan hệ đối tác với Trung Quốc đang vươn lên vị thế siêu cường trong một ngã rẽ quan trọng nhất trong nhiều thế kỷ, có thể so sánh với sự kết thúc của Chiến tranh thế giới thứ hai hay là sự sụp đổ của Liên bang Xô viết⁽⁴²⁾. Nhiều chuyên gia phân tích chính trị nhận định, cuộc chiến Ukraina là động lực mạnh mẽ thúc đẩy quá trình hình thành trật tự thế giới đa cực^(43, 44, 45, 46).

⁽⁴²⁾ Ukraine war shows West's dominance is ending as China rises, Blair says, <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-war-shows-west-dominance-is-ending-china-rises-blair-says-2022-07-17/>

⁽⁴³⁾ Eugene Chausovsky: The Russia-Ukraine Conflict: Accelerating a Multi-Polar World. <https://studies.aljazeera.net/en/analyses/russia-ukraine-conflict-accelerating-multi-polar-world>

⁽⁴⁴⁾ Dipanjan Roy Chaudhury: 'World is moving towards multipolarity as evident from Russia-Ukraine crisis'.

<https://economictimes.indiatimes.com/news/india/world-is-moving-towards-multipolarity-as-evident-from-russia-ukraine/articleshow/89987410.cms?from=mdr>

⁽⁴⁵⁾ США дают на нежелательные осуждать Россию страны, <https://www.mk.ru/politics/2022/04/30/ssha-davyat-na-nezhelayushhie-osuzhdad-rossiyu-strany-kak-pakhan-v-zone.html>

⁽⁴⁶⁾ Jack Detsch và Robbie Gramer: Western Allies Pressure African Countries to Condemn Russia. But too much pressure could backfire,

Do đó, cuộc chiến Ukraina chỉ có thể kết thúc theo hai kịch bản. Theo kịch bản 1, Nga sẽ bị đánh bại như toan tính của Mỹ. Vì thế, Mỹ đang chuẩn bị hình thành “NATO-Châu Á”. Nếu NATO-Châu Âu muốn đánh bại Nga thì “NATO-Châu Á” là để chống Trung Quốc nhằm mục tiêu cuối cùng là sẽ tiếp tục duy trì trật tự thế giới đơn cực. Kịch bản 1 được giới phân tích coi là “điên rồ”. Theo Phó Chủ tịch Hội đồng an ninh Nga Dmitry Medvedev, không ai có thể và cũng không thể đánh bại Nga là cường quốc hạt nhân. Do đó, kịch bản 1 sẽ không thể xảy ra, hoặc nếu xảy ra sẽ đưa thế giới lâm vào cuộc chiến tranh hủy diệt.

Theo kịch bản 2, Mỹ sẽ nhận ra là không thể đánh bại Nga và phải chấp nhận Nga là một quốc gia có chủ quyền. Kịch bản này đã được đề ra trong Chiến lược đối ngoại mới của Nga công bố đầu năm 2023. Trong đó ghi rõ, Nga không tự coi mình là kẻ thù của Mỹ và phương Tây và sẵn sàng đối thoại và hợp tác bình đẳng, cùng có lợi như một quốc gia có chủ quyền và là thành viên thường trực của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc. Khi đó, Nga sẽ

<https://foreignpolicy.com/2022/05/05/western-allies-pressure-african-countries-to-condemn-russia/>

cùng với các quốc gia khác xây dựng trật tự thế giới đa cực. Đây là kịch bản duy nhất để kết thúc cuộc chiến tranh thế giới phức hợp mà tâm điểm là Ukraina. Nhiều chính khách và giới phân tích chính trị-quân sự ở phương Tây và Nga thiên về ủng hộ kịch bản này./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Barry Bosworth and Aaron Flaaen: America's Financial Crisis: The End of an Era,*
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/155997/adbi-wp142.pdf>
2. *Biden seeks 'strongest' coalition as security strategy takes aim at China and Russia,*
<https://www.japantimes.co.jp/news/2022/10/13/world/biden-national-security-strategy/>
3. *Can the US find enough natural gas sources to neutralize Russia's energy leverage over Europe?,*
<https://theconversation.com/can-the-us-find-enough-natural-gas-sources-to-neutralize-russias-energy-leverage-over-europe-175824>
4. *David M. Kotz: The Financial and Economic Crisis of 2008: A Systemic Crisis of Neoliberal Capitalism*
5. *Dipanjana Roy Chaudhury: 'World is moving towards multipolarity as evident from Russia-Ukraine crisis'.*
<https://economictimes.indiatimes.com/news/india/world-is-moving-towards-multipolarity-as-evident->

[from-russia-ukraine/articleshow/89987410.cms?from=mdr](#)

6. Eugene Chausovsky: The Russia-Ukraine Conflict: Accelerating a Multi-Polar World.
<https://studies.aljazeera.net/en/analyses/russia-ukraine-conflict-accelerating-multi-polar-world>
7. Fact check: Biden's 'new world order' reference tied to Ukraine, not conspiracy theory.
<https://www.usatoday.com/story/news/factcheck/2022/03/25/fact-check-biden-did-not-admit-new-world-order-conspiracy/7156937001/>
8. Francis Fukuyama: The History at the End of History, <https://www.project-syndicate.org/commentary/the-history-at-the-end-of-history>
9. Harles Krauthamme: The Unipolar Moment,
<https://www.jstor.org/stable/20044692>
10. Jack Detsch và Robbie Gramer: Western Allies Pressure African Countries to Condemn Russia. But too much pressure could backfire,
<https://foreignpolicy.com/2022/05/05/western-allies-pressure-african-countries-to-condemn->

[russia/](#)

11. John Williamson: The Washington Consensus and Beyond, <https://www.jstor.org/stable/4413431>
12. Meeting of the Valdai International Discussion Club,
<http://en.kremlin.ru/events/president/news/46860>
13. Munich Security Report 2020 – Westlessness,
<https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1418>
14. Norman A. Graebner: Denfinding America's Role In A Unipolar World, ,
<https://www.jstor.org/stable/26440936>
15. Oya Celasun, Dora Iakova, Ian Parry: How Europe Can Protect the Poor from Surging Energy Prices,
16. [https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/08/03/h](https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/08/03/how-europe-can-protect-the-poor-from-surging-energy-prices)
[ow-europe-can-protect-the-poor-from-surging-energy-prices](https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/08/03/how-europe-can-protect-the-poor-from-surging-energy-prices)
17. PGS-TS Cù Chỉ Lợi: Donald Trump-sự lựa chọn lịch sử của nước Mỹ, NXB CTQG, Hà Nội, năm 2017

18. *Раскрыты расходы ЕС на военную помощь Украине с начала СВО.*
<https://lenta.ru/news/2023/10/20/raskryty-rashody-es-na-voennuyu-pomosch-ukraine/>
19. *Rahul Mishra Perspectives: 'Rules-Based' Order in the Post-Unipolar World,*
<https://asialink.unimelb.edu.au/stories/rules-based-order-in-the-post-unipolar-world>
20. *Robin Wigglesworth, Colby Smith and Claire Jones: The west's hybrid war on Russia,*
<https://www.ft.com/content/ff95ee3f-a1b8-4a54-9657-6a1aaecc105f>
21. *Russia Is Right: The U.S. Is Waging a Proxy War in Ukraine.*
https://www.washingtonpost.com/business/russia-is-right-the-us-is-waging-a-proxy-war-in-ukraine/2022/05/10/2c8058a4-d051-11ec-886b-df76183d233f_story.html
22. *Stephen G. Brooks and William C. Wohlforth: Reshaping the World Order: How Washington Should Reform International Institutions,*
<https://www.jstor.org/stable/20699493>

23. *The '00s: Goodbye (at Last) to the Decade from Hell*
<https://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,1942973,00.html>
24. *The Speech In Which Putin Told Us Who He Was.*
<https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918>
25. *The Speech In Which Putin Told Us Who He Was.*
<https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918>
26. *Ukraine war shows West's dominance is ending as China rises, Blair says,*
<https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-war-shows-west-dominance-is-ending-china-rises-blair-says-2022-07-17/>
27. *Westlessness: The world is less and less western.*
<https://ceeep.mil.pe/2021/01/24/westlessness-el-mundo-es-cada-vez-menos-occidental/?lang=en>
28. *Which European countries are most vulnerable to surging energy prices?,*
<https://www.economist.com/finance-and->

economics/2022/08/11/which-european-countries-are-most-vulnerable-to-surging-energy-prices

29. Yalta Conference,
<https://www.history.com/topics/world-war-ii/yalta-conference>
30. Байден назвал целью США стратегический провал России на Украине.
<https://www.rbc.ru/politics/14/07/2022/62d04a419a794724765299f6>
31. Владимир Путин выступил на саммите БРИКС.
<https://rg.ru/2022/06/23/prezident-rossii-vystupil-na-xiv-sammite-briks-glavnoe.html>
32. Война на опережение как уничтожали русский язык на Украине. <https://ria.ru/20220610/yazyk-1790620757.html>
33. Госдеп: США вложили \$5 млрд в "поддержку демократии" на Украине.
<https://ria.ru/20140422/1004886020.html>
34. Договор между Российской Федерацией и Соединенными Штатами Америки о гарантиях безопасности.
https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790818/?

fbclid=IwAR2xgHgCFRZc9tDBw6KTFvwfThNLuc8J7XsqJbQm22VNpiAJrAshwe4hCco

35. Имеем полное право обеспечить безопасность и суверенитет России»: о чём Путин говорил на заседании коллегии Минобороны.
<https://russian.rt.com/world/article/941152-putin-shoigu-kollegiya-minoborony>
36. Каким станет мировой порядок по итогам спецоперации на Украине.
<https://m.vz.ru/politics/2022/3/23/1148948.html>
37. На Украине запретили русский язык.
<https://news.ru/europe/na-ukraine-zapretili-russkij-yazyk/>
38. Пленарное заседание Восточного экономического форума.
<http://kremlin.ru/events/president/news/69299>
39. Подоляк назвал планом Украины убийство максимального числа россиян. Как отреагировали на его слова в России?
<https://lenta.ru/news/2023/06/15/podolyakreaktsiya/>
40. Подписание договоров о принятии ДНР, ЛНР, Запорожской и Херсонской областей в состав

России,

<http://www.kremlin.ru/events/president/news/69465>

41. Проект соглашения о гарантиях безопасности между Россией и НАТО,
https://ria.ru/20220112/bezopasnost_nato-1767349909.html, ngày 12/1/2022

42. Прорывная инициатива: как предложенный Путиным саммит постоянных членов СБ ООН может повлиять на ситуацию в мире,
<https://russian.rt.com/world/article/711355-putin-sovbez-oon-sammit-reaksiya> Путин заявил, что РФ после 2014 года сделала все для мирного урегулирования на Украине.
<https://tass.ru/politika/19021447>

43. Путин назвал целью России положить конец развязанной Западом войне на Украине.
<https://tass.ru/politika/18567313>

44. Сумма помощи США Украине превысила 100 миллиардов долларов.
<https://lenta.ru/news/2023/09/12/help/>

45. США давят на нежелающие осуждать Россию страны,

<https://www.mk.ru/politics/2022/04/30/ssha-davyat-na-nezhelayushhie-osuzhdad-rossiyu-strany-kak-pakhan-v-zone.html>

46. Украинский посол в Казахстане рассказал о цели «убивать больше русских». <https://t.me/izvestia>